

Модуль I

КОНЦЕПЦІЯ ЗДІЙСНЕННЯ
ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО
САМОВРЯДУВАННЯ
В ОТГ ТА ОЦІНЮВАННЯ
ЇЇ СТАНУ

Модуль II

МОДЕЛЬ
ПІДВИЩЕННЯ
ЕФЕКТИВНОСТІ РОЗПОДІЛУ
ТА ВИКОРИСТАННЯ
ФІНАНСОВИХ
РЕСУРСІВ В ОТГ

Модуль III

МОДЕЛЬ РЕЗУЛЬТАТИВНОЇ
ДОХІДНОЇ ПОЛІТИКИ ОРГАНІВ
МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ
ОБ'ЄДНАНОЇ
ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ
ГРОМАДИ

Модуль IV

МОДЕЛЬ ЗАЛУЧЕННЯ
ДОДАТКОВИХ
ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ТА
ІНВЕСТИЦІЙ ДЛЯ
РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЄКТІВ
РОЗВИТКУ В ОТГ

Модуль V

МОДЕЛЬ ПРОЗОРОЇ
ТА ПІДЗВІТНОЇ СИСТЕМИ
УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ
І КОМУНАЛЬНИМ
МАЙНОМ В ОТГ

Модуль VI

МОДЕЛЬ
ВПРОВАДЖЕННЯ
ГЕНДЕРНО ОРІЄНТОВАНОГО
ПІДХОДУ В БЮДЖЕТНОМУ
ПРОЦЕСІ НА
МІСЦЕВОМУ РІВНІ

ПОСІБНИК

МОДЕЛЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ
ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ
МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ОТГ
В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ.

КОНСОЛІДОВАНИЙ ПІДХІД

Посібник підготовлено в межах Програми ООН із відновлення та розбудови миру за фінансової підтримки Європейського Союзу.

Автор:

Тетяна Овчаренко, незалежна експертка-консультантка з питань місцевих фінансів та бюджетної децентралізації.

Співавтори:

Ольга Шубіна, незалежна експертка-консультантка у сфері фінансів, місцевих податків та зборів.

Донецька обласна робоча група з розробки Практичного посібника з організації ефективної фінансової діяльності органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації, що була створена відповідно до розпорядження голови Донецької обласної державної адміністрації, керівника обласної військовоцивільної адміністрації від 05.06.2019 № 572/5-19.

Луганська обласна робоча група із супроводження розроблення Практичного посібника з організації ефективної фінансової діяльності органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації, що була створена відповідно до розпорядження голови Луганської обласної державної адміністрації, керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 13.05.2019 № 390.

Громадська організація «Бюро ґендерних стратегій і бюджетування».

Рецензенти:

Ірина Долозіна, в.о. начальника ГУ ДПС у Донецькій області, докторка економічних наук.

Юлія Яценко, кандидатка економічних наук, заступниця начальника управління – начальниця відділу прогнозування та аналізу доходів управління доходів та фінансів виробничої сфери Департаменту фінансів Донецької обласної державної адміністрації.

Думки, висловлені в цій публікації належать авторам і не обов'язково відображають офіційну позицію Програми ООН із відновлення та розбудови миру або Європейського Союзу.

Програму ООН із відновлення та розбудови миру реалізують чотири агентства ООН: Програма розвитку ООН (ПРООН), Структура ООН з питань ґендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок (ООН Жінки), Фонд ООН у галузі народонаселення (UNFPA) і Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (ФАО).

Програму підтримують одинадцять міжнародних партнерів: Європейський Союз, Європейський інвестиційний банк, а також уряди Великої Британії, Данії, Канади, Нідерландів, Норвегії, Польщі, Швейцарії, Швеції та Японії.

РЕЦЕНЗІЇ

на модуль III «Модель результативної дохідної політики органів місцевого самоврядування об'єднаної територіальної громади» практичного посібника «Моделювання ефективної фінансової діяльності органів місцевого самоврядування ОТГ в умовах децентралізації. Консолідований підхід»

Не викликає сумнівів висока актуальність теми модуля III, адже на сучасному етапі розвитку і поглиблення процесів децентралізації проблема фіскальної спроможності органів місцевого самоврядування новоутворених об'єднаних територіальних громад відіграє важливу роль у системі державного регулювання економіки. Формування виваженої місцевої дохідної політики неможливе без залучення до цього процесу наявного арсеналу форм і методів його реалізації.

Авторами модуля III «Модель результативної дохідної політики органів місцевого самоврядування об'єднаної територіальної громади» зроблено вдалу спробу систематизації методичних підходів та практичних аспектів формування і реалізації органами місцевого самоврядування власної моделі дохідної політики, спрямованої на результат.

Зокрема у посібнику подано алгоритм дій і рішень органів місцевого самоврядування у напрямку запровадження такої моделі, запропоновано кроки, необхідні для розрахунку планових показників доходів бюджету, моніторингу і оцінювання стану виконання дохідної частини бюджету. Проведене узагальнення нормативно-правової бази щодо справляння податків і зборів надає практичну можливість органам місцевого самоврядування комплексно підійти до визначення фіскального потенціалу громади з огляду на особливості нарахування та сплати того чи іншого податку, пошуку додаткових джерел наповнення бюджету.

Нові підходи до формату взаємодії з контролюючими органами можуть стати у нагоді органам місцевого самоврядування під час дослідження дохідної бази місцевого бюджету.

Наданий до розгляду текст модуля III свідчить на користь обраного авторами комплексного підходу формування результативної дохідної політики органів місцевого самоврядування об'єднаної територіальної громади, що набуває особливого значення в умовах запровадження середньострокового бюджетного планування бюджету. Таким чином заслуговує на публікацію.

Юлія Яценко,

*кандидатка економічних наук, заступниця начальника управління –
начальниця відділу прогнозування та аналізу доходів управління доходів та фінансів
виробничої сфери Департаменту фінансів Донецької обласної державної адміністрації*

Створення такого важливого документа дозволить посилити фінансову стійкість та самостійність місцевих бюджетів, ефективність використання наявного потенціалу відповідних територій.

Важливо, що Модуль III посібника містить детальні рекомендації щодо удосконалення наявних взаємовідносин між органами місцевого самоврядування та Державною податковою службою, що призведе до максимального наповнення дохідної частини бюджету, покращення платіжної дисципліни по місцевих податках та зборах, виявлення резервів надходжень.

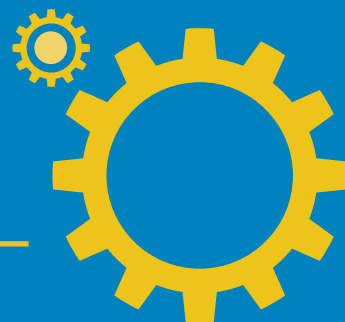
Ірина Долозіна,

в.о. начальника ГУ ДПС у Донецькій області, докторка економічних наук

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ

БКУ	Бюджетний кодекс України
ВК	Внутрішній контроль
ВРУ	Верховна Рада України
Держгеокадастр	Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру
Держпраці	Державна служба України з питань праці
ДМС	Державна міграційна служба України
ДРСУ	Державна регуляторна служба України
ДФС	Державна фіскальна служба України
ЄКР	Єдиний казначейський рахунок
ЗКУ	Земельний кодекс України
ЗУ про МС	Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні»
КМУ	Кабінет Міністрів України
МФУ	Міністерство фінансів України
ОДА	Обласна державна адміністрація
ОМС	Органи місцевого самоврядування
Орган Казначейства	Державна казначейська служба України, у районах, районах у містах, містах обласного значення
ОТГ	Об'єднана територіальна громада
ПДВ	Податок на додану вартість
ПДФО	Податок на доходи фізичних осіб
ПКУ	Податковий кодекс України
ПРООН	Програма розвитку ООН
СПД	Суб'єкт підприємницької діяльності

ЗМІСТ

1. КОНЦЕПЦІЯ МОДЕЛІ.....	7
2. ЕТАПИ ТА ПРАКТИЧНІ КРОКИ, ЯКІ НЕОБХІДНО ЗДІЙСНИТИ ОМС ДЛЯ ВПРОВАДЖЕННЯ МОДЕЛІ	9
3. МЕТОДИКА ОЦІНКИ СТАНУ НАПОВНЕННЯ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ БЮДЖЕТІВ ОТГ	11
3.1. Мета	11
3.2. Система оцінки	11
3.3. Напрями дослідження.....	12
3.3.1. Орієнтація на досягнення стратегічних цілей громади.....	12
3.3.2. Фінансове забезпечення поточної діяльності та діяльності у середньостроковій перспективі.....	12
3.3.3. Пошук резервів збільшення фінансової спроможності громади	13
3.3.4. Мобілізація фінансових ресурсів у обсягах, необхідних для фінансування соціально-економічного розвитку громади, залучення додаткових надходжень та інвестицій	14
3.3.5. Наявність системи внутрішнього контролю, аналізу й оцінки	15
3.3.6. Виконання фінансових зобов'язань перед бюджетними установами, суб'єктами господарювання, громадянами.....	15
4. ПЛАНУВАННЯ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ БЮДЖЕТУ.....	16
4.1. Розробка та затвердження основних заходів з формування бюджету	16
4.2. Визначення джерел доходів, на основі яких складатимуться прогноз та план дохідної частини місцевого бюджету	25
4.3. Урахування основних напрямів бюджетної політики, економічного й соціального розвитку країни, об'єднаної територіальної громади	33
4.4. Розрахунок планових показників надходжень за основними податками	35
4.4.1. Податок на доходи фізичних осіб	35
4.4.2. Акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів	38
4.4.3. Рентна плата	39
4.4.4. Екологічний податок	42
4.4.5. Єдиний податок	43

4.4.6. Податок на майно	45
4.4.6.1. Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки	45
4.4.6.2. Земельний податок	49
4.4.6.3. Орендна плата за землю	53
4.4.7. Підходи до прогнозування інших джерел доходів	54
4.4.8. Власні надходження бюджетних установ	54
4.4.9. Цільові фонди	56
4.4.10. Доходи від операцій з капіталом	57
4.5. Затвердження проєкту місцевого бюджету	58
5. МІСЦЕВА ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА	61
5.1. Законодавчі обмеження, які встановлені щодо місцевих податків та зборів	61
5.2. Проведення проєкту рішення про податки і збори як регуляторного акта; відстеження результативності дії регуляторного акта	66
5.2.1. Внесення проєкту регуляторного акта до плану	67
5.2.2. Розробка аналізу регуляторного впливу	67
5.2.3. Оприлюднення проєкту регуляторного акта	68
5.2.4. Опрацювання зауважень і пропозицій фізичних та юридичних осіб	69
5.2.5. Реєстрація проєкту рішення в секретаріаті ради ОТГ	69
5.2.6. Забезпечення підготовки експертного висновку постійною комісією та передача документів до ДРСУ	70
5.2.7. Підготовка пропозицій ДРСУ до проєкту регуляторного акта	70
5.2.8. Підготовка постійною комісією висновку про відповідність проєкту регуляторного акта вимогам Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності»	70
5.2.9. Розгляд проєкту регуляторного акта	71
5.2.10. Включення проєкту до порядку денного пленарного засідання ради	71
5.2.11. Розгляд та голосування проєкту на пленарному засіданні ради	71
5.2.12. Підписання рішення сільським, селищним, міським головою	71
5.2.13. Оприлюднення регуляторного акта	71
6. НАПОВНЕННЯ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ БЮДЖЕТУ	72
6.1. Прийняття плану заходів щодо наповнення бюджету, ефективного та раціонального використання коштів	73
6.2. Співпраця з державними контролюючими органами, створення робочих груп	73
6.3. Вжиття заходів для збільшення неподаткових надходжень	81
7. МОНІТОРИНГ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ТА ОЦІНЮВАННЯ	83
7.1. Аналіз надходжень платежів відповідно до визначених планових показників на бюджетній рік	83
ДОДАТКИ ДО МОДЕЛІ	86

КОНЦЕПЦІЯ МОДЕЛІ

Метою реформи місцевого самоврядування є, передусім, забезпечення спроможності територіальних громад самостійно, за рахунок власних ресурсів, вирішувати питання місцевого значення.

Чинна система місцевого самоврядування в Україні є неефективною та нездатна задовольнити потреби суспільства в наданні високоякісних і доступних адміністративних, соціальних та інших послуг.

Більшість органів місцевого самоврядування сформованих територіальних громад через надмірну подрібненість та надзвичайно слабку матеріально-фінансову базу ОТГ неспроможні виконувати всі повноваження та потребують постійної фінансової підтримки шляхом спрямування трансфертів із державного бюджету. Залежність від фінансування як стримує розвиток громад, так і несе додаткове навантаження на державний бюджет. У 2017 році розпорядженням Кабінету Міністрів України № 142-р була схвалена Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки. Завданням № 2 Стратегії є збільшення власних фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування.

Формування виваженої та оптимальної податкової політики на місцевому рівні має сприяти посиленню фінансової стійкості та самостійності місцевих бюджетів, ефективному використанню наявного фіскального потенціалу відповідних територій і, як наслідок, покращенню рівня та якості послуг, що надаються жителям громад.

Підвищення ролі місцевих податків і зборів, досягнення максимально можливої їх мобілізації повинні бути одними з пріоритетних завдань для ОМС.

Зміцнення ресурсної бази місцевого самоврядування, окрім встановлення оптимальної місцевої податкової політики, передбачає також реалізацію ряду напрямів щодо запровадження системи ефективного планування дохідної частини бюджету, адміністрування надходжень до бюджету, інвентаризації майна та майнових прав, оновлення грошової оцінки земельних ділянок з метою ефективного наповнення дохідної бази бюджету тощо.

Для підвищення результативності управління доходами бюджету в об'єднаних територіальних громадах пропонується застосовувати **комплексний підхід**, що охоплює такі блоки:

- планування дохідної частини бюджету (у тому числі використання всіх джерел наповнення дохідної частини бюджету);
- виражена політика встановлення місцевих податків і зборів;
- відстеження результативності наповнення дохідної частини бюджету та оцінювання ефективності здійсненої роботи.

Завдяки децентралізації відбулася передача певного обсягу ресурсів на місцевий рівень. Проте для забезпечення ефективного наповнення дохідної частини бюджету у кожній громаді має бути запроваджена модель **Результативної дохідної політики**. Модель є покроковим алгоритмом дій із запропонованими шаблонами рішень, положень та інших документів, які мають супроводжувати процес її запровадження.

Імплементация моделі має сприяти уникненню найбільш поширених помилок та збільшенню надходжень до дохідної частини бюджету. Основа моделі полягає в максимальному дотриманні такої схеми:

ЕТАПИ ТА ПРАКТИЧНІ КРОКИ, ЯКІ НЕОБХІДНО ЗДІЙСНИТИ ОМС ДЛЯ ВПРОВАДЖЕННЯ МОДЕЛІ

ЕТАП 1 ПЛАНУВАННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ БЮДЖЕТУ

- Розробка та затвердження основних заходів з формування бюджету:
 - план заходів щодо складання прогнозу місцевого бюджету;
 - план заходів щодо складання проєкту місцевого бюджету.
- Визначення потенційних джерел доходів бюджету.
- Звернення до ДФС основних бюджетоутворюючих підприємств, опрацювання реєстру платників податків на території ОТГ.
- Ознайомлення з листом Мінфіну про основні параметри формування місцевих бюджетів, урахування основних показників економічного та соціального розвитку громади.
- Розрахунок надходжень (плановий рік та прогноз на середньостроковий період) у розрізі платежів та платників податків.

ЕТАП 2 ФОРМУВАННЯ ОПТИМАЛЬНОЇ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ НА ТЕРИТОРІЇ ГРОМАДИ

- Опрацювання зауважень і пропозицій фізичних та юридичних осіб, результатів громадських слухань щодо ставок місцевих податків і зборів.
- Формування оптимальних податкових ставок та зборів на території громади.
- Проведення проєкту рішення про податки і збори як регуляторного акта.

ЕТАП 3

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНИХ ПРОЦЕСІВ ДЛЯ НАПОВНЕННЯ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ БЮДЖЕТУ

- Встановлення контактів з державними контролюючими органами, створення робочих груп.
- Прийняття плану заходів щодо наповнення бюджету, ефективного та раціонального використання коштів.
- Запровадження заходів для ефективного формування дохідної частини бюджету (проведення інвентаризацій баз даних платників податків, інвентаризацій активів громади, відпрацювання спільно з державними контролюючими органами заборгованості за податками та зборами на місцевому рівні).

ЕТАП 4

ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТУ, МОНІТОРИНГ НАДХОДЖЕНЬ ДО БЮДЖЕТУ

- Внесення змін до рішення про бюджет.
- Формування звіту про виконання дохідної частини бюджету:
 - пояснення причин відхилення показників;
 - публікація підготовлених документів.
- Формування та запровадження превентивних заходів за результатами аналізу виконання бюджету для запобігання відхиленню планових показників дохідної частини від фактичних.

МЕТОДИКА ОЦІНКИ СТАНУ НАПОВНЕННЯ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ БЮДЖЕТІВ ОТГ

Методика оцінки стану наповнення дохідної частини бюджетів ОТГ є документом, розробленим з метою встановлення єдиного порядку оцінювання в ОТГ, що проводиться на замовлення ПРООН. При розробці цієї методики було враховано вимоги ПРООН щодо оцінювання, а також чинного законодавства України.

3.1 МЕТА

Метою створення Методики є виявлення прогалин, які наявні при формуванні та виконанні дохідної частини бюджетів ОТГ, допомога органам місцевого самоврядування в запровадженні рішень та практик, що дозволять усунути виявлені прогалини та сприятимуть зростанню дохідної частини бюджетів ОТГ.

3.2 СИСТЕМА ОЦІНКИ

Оцінка складається з аналітичних питань та розрахункових показників, які характеризують усі основні завдання фінансової діяльності з огляду формування дохідної частини бюджету. Розрахункові показники обчислюються за відповідний рік та порівнюються із середнім рівнем відповідного показника для усіх місцевих бюджетів України або усіх бюджетів ОТГ. Залежно від результатів такого порівняння кожному розрахунковому показнику присвоюється цифрове значення у балах відповідно до визначених методикою критеріїв. Усі складові оцінки мають рівні ваги.

Для порівняння з середніми показниками по Україні використовується офіційний ресурс <https://openbudget.gov.ua>, вкладка «Бюджет» – «Доходи», вибрати опцію «місцеві» та «рік»¹. Вважається співставним показник щодо середнього показника по Україні в $\pm 15\%$.

За кожним напрямом дослідження присвоюється цифрове значення у балах. Відсутня практика – 0 балів, частково запроваджено – 3 бали, наявна практика – 5 балів. Узагальнення результатів здійснюється простим підсумовуванням усіх отриманих балів. Отже, чим більше балів отримає громада, тим її рейтинг буде вище, що відповідатиме більшій ефективності бюджетного процесу.

3.3 НАПРЯМИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Фінансова діяльність органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації – це система прийомів і методів управління місцевими фінансами, яка ґрунтується на принципах спроможності, ефективності, прозорості, підзвітності та забезпечує функціонування й розвиток громади.

Напрями дослідження сформульовано за основними завданнями фінансової діяльності.

3.3.1. ОРІЄНТАЦІЯ НА ДОСЯГНЕННЯ СТРАТЕГІЧНИХ ЦІЛЕЙ ГРОМАДИ

- Вивчення наявності/застосування в громаді практики середньострокового планування дохідної частини бюджету (затверджено прогноз доходів на наступні за плановим два бюджетних роки: так – 5 балів; ні – 0 балів).

3.3.2. ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОТОЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ДІЯЛЬНОСТІ У СЕРЕДНЬОСТРОКОВІЙ ПЕРСПЕКТИВІ

- Аналіз етапів формування дохідної частини бюджету громади:
 - відповідність бюджетного процесу громади порядку складання проєктів місцевих бюджетів, унормованого ст. 75, 76 БКУ, – 5 балів;
 - наявність прогалин – 0 балів;
- Формалізоване закріплення бюджетного процесу стосовно дохідної частини бюджету внутрішніми нормативними документами:
 - наявність бюджетного регламенту або бюджетного календаря, розпорядження голови ради щодо заходів із забезпечення розроблення проєкту бюджету, план заходів із наповнення бюджету – 5 балів;
 - документи розробляються – 3 бали;
 - відсутність документів – 0 балів.

¹ URL: <https://openbudget.gov.ua/national-budget/incomes>

- Базова дотація:
 - отримання базової дотації – 0 балів;
 - відсутність вирівнювання (базової та реверсної дотації) – 3 бали;
 - перерахування реверсної дотації – 5 балів.
- Власні доходи у розрахунку на одного мешканця:
 - показник вищий за середній рівень по країні/області – 5 балів;
 - відповідає середньому рівню по країні/області – 3 бали;
 - нижчий за середній рівень – 0 балів.

3.3.3. ПОШУК РЕЗЕРВІВ ЗБІЛЬШЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ ГРОМАДИ

- Аналіз статей дохідної частини бюджету з метою виявлення потенційних джерел доходів, які можуть бути залучені:
 - виявлення невеликого переліку доходів, які не залучаються до бюджету на території ОТГ (переважно податкові надходження, які не можуть бути залучені через відсутність бази оподаткування та платників) – 5 балів;
 - виявлення середнього переліку видів доходів (податкові та неподаткові надходження, субвенції на соціально-економічний розвиток тощо) – 3 бали;
 - виявлення значного переліку (податкові та неподаткові надходження, субвенції на соціально-економічний розвиток тощо) – 0 балів).
- Темп зростання власних доходів бюджету:
 - показник вищий за середній рівень по країні – 5 балів;
 - відповідає середньому рівню по країні – 3 бали;
 - нижчий за середній рівень по країні – 0 балів).

Аналіз співпраці з фіскальними органами в частині отримання від ДФС даних щодо платників податків, заборгованості у розрізі платників:

- наявна практика – 5 балів;
- отримується інформація частково – 3 бали;
- відсутня практика співпраці – 0 балів).

В ОТГ для опрацювання заборгованості створені та функціонують робочі групи з ДФС, пенсійним фондом, інспектором з праці:

- наявна практика – 5 балів;
- група створена, проте не відбувається активна робота – 3 бали;
- відсутня практика – 0 балів.

- Аналіз практик створення власних баз даних щодо платників податків і зборів на території ОТГ, реєстрів платників, карток тощо:
 - наявна практика – 5 балів;
 - відсутня практика – 0 балів.
- Практика опрацювання заборгованості власними силами в ОТГ, застосування будь-яких заходів впливу на неплатників податків і зборів:
 - наявна практика – 5 балів;
 - відсутня практика – 0 балів.

3.3.4. МОБІЛІЗАЦІЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ У ОБСЯГАХ, НЕОБХІДНИХ ДЛЯ ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ГРОМАДИ, ЗАЛУЧЕННЯ ДОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ ТА ІНВЕСТИЦІЙ

- Процедура та практика прийняття рішень щодо встановлення місцевих податків і зборів, у тому числі проведення рішення як регуляторного акта:
 - щорічне своєчасне прийняття рішення про місцеві податки та збори, проведення рішення як регуляторного акта, оприлюднення рішення на вебсайті громади – 5 балів;
 - відсутність однієї з практик згідно з наведеним переліком – 3 бали;
 - наявність прогалин відповідно до перелічених вище практик – 0 балів.
- Наближення фактичних ставок податків/зборів/платежів, які застосовуються на території ОТГ, до максимальних згідно з Податковим кодексом України:
 - високий рівень ставок місцевих податків та зборів – 5 балів;
 - середній рівень – 3 бали;
 - низький рівень – 0 балів.
- Проведення інвентаризацій з метою виявлення вільних активів (земельні ділянки, комунальне майно), які можуть бути інвестиційно привабливими та передані в оренду на конкурсних підставах:
 - проводиться активна інвентаризація, сформовані та оприлюднені на вебсайті переліки вільних земельних ділянок, комунального майна – 5 балів;
 - відбувається інвентаризація – 3 бали;
 - відсутні процеси інвентаризації – 0 балів.
- Оновлення нормативно-грошової оцінки землі:
 - НГО є застарілою та у 2019 році вже потребує оновлення (перегляду) – 0 балів;
 - потребуватиме оновлення у 2020–2021 рр. – 3 бали;
 - потребуватиме оновлення з 2022 р. – 5 балів.

3.3.5. НАЯВНІСТЬ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ, АНАЛІЗУ Й ОЦІНКИ

- Наявність значних розходжень між плановими та фактичними статтями надходжень бюджету:
 - наявність значних розходжень – 0 балів;
 - невелика кількість розходжень у межах до 5% – 5 балів;
 - помірна кількість розходжень у межах 5–15% - 3 бали).
- Наявність оприлюднених звітів щодо виконання дохідної частини бюджету на веб-сайті громади:
 - відсутні звіти на сайті громади – 0 балів;
 - щорічний звіт – 3 бали;
 - більш деталізована інформація або оприлюднення інформації раз на квартал або частіше – 5 балів.

3.3.6. ВИКОНАННЯ ФІНАНСОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПЕРЕД БЮДЖЕТНИМИ УСТАНОВАМИ, СУБ'ЄКТАМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ, ГРОМАДЯНАМИ

- Аналіз того, чи відбувається залучення громадськості до процесу формування бюджету, наповнення дохідної частини бюджету:
 - формалізовані бюджетні слухання – 5 балів;
 - будь які інші методи/спроби отримання зворотного зв'язку від громадян стосовно формування бюджету – 3 бали;
 - відсутність практики – 0 балів.
- Аналіз того, чи відбувається публічне обговорення ставок місцевих податків та зборів:
 - наявна практика – 5 балів;
 - відсутня практика – 0 балів.

ПЛАНУВАННЯ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ БЮДЖЕТУ

4.1

РОЗРОБКА ТА ЗАТВЕРДЖЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАХОДІВ З ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТУ

На відміну від загальнодержавного рівня, на якому центральна влада наділена функціями щодо управління державними фінансами та має власні повноваження щодо ухвалення нормативно-правових актів, на місцевому рівні ОМС реалізують власні управлінські повноваження у фінансовій сфері в межах нормативно-правового поля, яке формується не лише ними, а й центральними органами державної влади. Отже, управління фінансами територіальних громад відбувається згідно з нормативно-правовими актами, затвердженими як органами державного управління, так і органами місцевого самоврядування.

До загальнодержавних нормативних актів належать Конституція України, Бюджетний і Податковий кодекси України, Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», щорічні Закони України про Державний бюджет України та інші. Крім цього, значний вплив на формування правового середовища мають підзаконні акти, ухвалені Кабінетом міністрів України та центральними органами виконавчої влади.

Об'єктом при формуванні дохідної частини бюджету є відносини, пов'язані з формуванням бюджету громади.

Суб'єктами бюджетного процесу, у тому числі при формуванні дохідної частини бюджету, є учасники бюджетного процесу.

Учасниками бюджетного процесу є органи, установи та посадові особи, наділені бюджетними повноваженнями (правами та обов'язками з управління бюджетними коштами (ст. 19 БКУ)). Кожен учасник бюджетного процесу діє тільки в межах своїх повноважень і несе відповідальність згідно з чинним законодавством.

Учасники бюджетного процесу:

- Міністерство фінансів України;
- територіальний орган Державної фіскальної служби
- територіальний орган Казначейства;
- органи місцевого самоврядування;
- постійні комісії місцевих рад
- виконавчий орган місцевої ради;
- місцевий фінансовий орган;
- головні розпорядники бюджетних коштів, розпорядники коштів нижчого рівня;
- громадськість.

ПОВНОВАЖЕННЯ УЧАСНИКІВ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ

Міністерство фінансів:

- доводить організаційно-методологічні вимоги щодо складання проєктів місцевих бюджетів на плановий бюджетний рік;
- доводить обсяги міжбюджетних трансфертів;
- доводить текстові статті проєкту закону про державний бюджет;
- визначає типову форму рішення про місцевий бюджет;
- затверджує типові форми бюджетних запитів;
- затверджує типові форми паспорта бюджетної програми та звіту про його виконання;
- здійснює контроль за дотриманням бюджетного законодавства на кожній стадії бюджетного процесу.

Територіальний орган Державної фіскальної служби здійснює:

- облік платників податків;
- подання місцевому фінансовому органу пропозицій щодо визначення планових показників доходу місцевого бюджету при формуванні проєкту бюджету, надання інформації про фактичні надходження податків і зборів та інших доходів бюджету, а також про податковий борг;
- взаємодію та обмін інформацією з місцевими органами влади;
- аналіз надходжень податків і зборів, інших платежів;
- складання звітності щодо стану розрахунків платників податків із місцевим бюджетом.

Територіальний орган Казначейства здійснює:

- обслуговування місцевих бюджетів за доходами, видатками, кредитуванням та фінансуванням бюджету;
- розподіл платежів між рівнями місцевих бюджетів;
- ведення бухгалтерського обліку всіх операцій щодо виконання місцевих бюджетів;
- складання звітності про виконання місцевих бюджетів;
- попередній та поточний контролю за цільовим використанням бюджетних коштів;
- покриття тимчасових касових розривів місцевих бюджетів за рахунок коштів ЄКР.

Місцева рада:

- розглядає (за процедурою, визначеною регламентом) та затверджує місцевий бюджет;
- затверджує річний звіт про виконання бюджету або приймають інше рішення;
- затвердження ставок місцевих податків та зборів;
- приймає рішення щодо здійснення місцевих запозичень;
- приймає рішення щодо надання пільг зі сплати податків та зборів.

Комісії місцевих рад здійснюють:

- попередній розгляд проєкту місцевого бюджету;
- перевірку річного звіту про виконання бюджету.

Виконавчий орган місцевої ради:

- схвалює рішення про місцевий бюджет на плановий рік та подає раді на затвердження;
- забезпечує оприлюднення рішення про бюджет у газетах, визначених відповідними місцевими радами, не пізніше 10 днів з дня прийняття;
- забезпечує виконання місцевого бюджету;
- подає відповідній раді звіти про виконання місцевого бюджету.

Місцевий фінансовий орган:

- розробляє і доводить до головних розпорядників бюджетних коштів інструкцію з підготовки бюджетних запитів;
- здійснює аналіз бюджетного запиту, поданого головним розпорядником бюджетних коштів, з погляду його відповідності бюджетному законодавству, меті, пріоритетності, а також ефективності використання бюджетних коштів;
- керівник приймає рішення про включення бюджетного запиту до пропозиції проєкту місцевого бюджету;
- готує проєкт рішення про місцевий бюджет та матеріали, які додаються до нього;

- забезпечує супровід при розгляді проекту бюджету в комісіях відповідної ради та затвердженні на сесії;
- інформує Мінфін про затвердження місцевого бюджету.

Головні розпорядники коштів:

- забезпечують розроблення бюджетних запитів;
- забезпечують своєчасне подання бюджетних запитів місцевому фінансовому органу;
- несуть відповідальність за достовірність та зміст інформації, вказаної у бюджетному запиті;
- беруть участь у розгляді проекту бюджету в комісіях відповідної місцевої ради;
- забезпечують надання всіх необхідних розрахунків та обґрунтувань до обсягів видатків, передбачених у проекті бюджету.

Громадськість:

- надає пропозиції до місцевого бюджету протягом усього бюджетного процесу.

СХЕМА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКІВ УЧАСНИКІВ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ ОТГ

Складання, розгляд, затвердження, виконання та звітність місцевих бюджетів урегульовано статтями 75–80 БКУ.

СУБ'ЄКТИ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ, ЯКІ БЕРУТЬ УЧАСТЬ У ФОРМУВАННІ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ БЮДЖЕТУ

- Визначення основних цілей і напрямів місцевої бюджетної політики;
- розгляд проєкту та затвердження рішення про бюджет місцевого самоврядування, внесення змін до нього і контроль за його виконанням;
- встановлення місцевих податків і зборів, механізму їх справляння, порядку сплати та ставок;
- надання пільг щодо сплати податків та інших обов'язкових платежів;
- прийняття рішень про отримання короткотермінових позичок; розгляд, затвердження або прийняття іншого рішення щодо звіту про виконання бюджету

- Планування дохідної частини бюджету;
- розробка та затвердження основних заходів з формування проєкту місцевого бюджету на наступний рік;
- формування й опрацювання переліку платників місцевих податків і зборів на території ОТГ;
- опрацювання розрахунків прогнозних сум коштів, що надаються з державного бюджету місцевим бюджетам;
- визначення прогнозних показників за основними податками та зборами;
- адміністрування податків і зборів

РАДА ОТГ

СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ, ВІДПОВІДАЛЬНИЙ ЗА СКЛАДАННЯ БЮДЖЕТУ; ІНШІ СТРУКТУРНІ ПІДРОЗДІЛИ; БЮДЖЕТНІ ТА КОМУНАЛЬНІ УСТАНОВИ

ГОЛОВА ОТГ

ГРОМАДСЬКІСТЬ

- Розпорядження про складання місцевого бюджету;
- звітування за виконання бюджету

- Надання пропозицій до місцевого бюджету протягом усього бюджетного процесу

Разом з тим, відповідно до частини сьомої статті 45 БКУ, **постановою КМУ від 16.02.2012 р. №106** встановлено, що перелік податків, зборів, платежів та інших доходів бюджету визначається відповідно до **переліку кодів бюджетної класифікації в розрізі органів, що контролюють справляння надходжень** бюджету (далі – Перелік). Цей Перелік затверджено Додатком до зазначеної постанови у редакції постанови КМУ від 09.12.2015 р. № 1019.

**Таблиця 1. ПЕРЕЛІК КОДІВ БЮДЖЕТНОЇ КЛАСИФІКАЦІЇ В РОЗРІЗІ ОРГАНІВ,
ЩО КОНТРОЛЮЮТЬ СПРАВЛЯННЯ НАДХОДЖЕНЬ БЮДЖЕТУ**
(згідно з Додатком у редакції постанови КМУ від 09.12.2015 р. № 1019)

Найменування органу	Коди бюджетної класифікації
ДФС	11010000, 11010100, 11010200, 11010400, 11010500, 11010600, 11010700, 11010800, 11010900, 11011000, 11020000, 11020100, 11020200, 11020300, 11020400, 11020500, 11020600, 11020700, 11020900, 11021000, 11021100, 11021300, 11021600, 11022200, 11024700, 12020000, 12020100, 12020200, 12020300, 12020400, 12020500, 12020600, 12020700, 12020800, 13010000, 13010100, 13010200, 13010300, 13020000, 13020100, 13020200, 13020300, 13020400, 13020500, 13020600, 13030000, 13030100, 13030200, 13030400, 13030500, 13030600, 13030700, 13030800, 13030900, 13031000, 13031100, 13031200, 13031300, 13060000, 13070000, 13070100, 13070200, 13070300, 13080100, 13080200, 13080300, 14020000, 14020100, 14020200, 14020300, 14020400, 14020600, 14020700, 14020800, 14020900, 14021000, 14021200, 14021300, 14021900, 14022000, 14022100, 14022300, 14030000, 14030100, 14030200, 14030300, 14030400, 14030600, 14030700, 14030800, 14030900, 14031000, 14031900, 14032000, 14040000, 14060000, 14060100, 14060200, 14060300, 14060400, 14060500, 14060800, 14060900, 14061000, 14061100, 14070000, 14070100, 14070200, 15010000, 15010100, 15010200, 15010300, 15010500, 15010800, 15010900, 15011000, 15011100, 15020000, 15020100, 15020200, 16010000, 16010100, 16010200, 16010400, 16010500, 16010600, 16010700, 16010800, 16010900, 16011000, 16011100, 16011200, 16011300, 16011500, 16011600, 16011700, 16012100, 17060000, 17060100, 17060200, 17060300, 18010000, 18010100, 18010200, 18010300, 18010400, 18010500, 18010600, 18010700, 18010800, 18010900, 18011000, 18011100, 18020000, 18020100, 18020200, 18030000, 18030100, 18030200, 18040000, 18040100, 18040200, 18040300, 18040500, 18040600, 18040700, 18040800, 18040900, 18041000, 18041300, 18041400, 18041500, 18041600, 18041700, 18041800, 18050000, 18050100, 18050200, 18050300, 18050400, 18050500, 19010000, 19010100, 19010200, 19010300, 19010400, 19010700, 19010800, 19010900 (за актами перевірок), 19050100, 19050200, 19050300, 19060000, 19060100, 19060200, 19090000, 19090400, 21010000, 21010100, 21010300, 21010500 (за актами перевірок), 21030000, 21080500 (за актами перевірок), 21080600 (за актами перевірок), 21080900, 21081000, 21081100, 21081400, 21081500, 22010300 (за актами перевірок), 22010500, 22010600, 22011000, 22011100, 22080000 (за актами перевірок), 22080100 (за актами перевірок), 22080200 (за актами перевірок), 22080300 (за актами перевірок), 22080500 (за актами перевірок), 22090100 (за актами перевірок), 22090200 (за актами перевірок), 22090300 (за актами перевірок), 22090400 (за актами перевірок), 22090500, 22110000, 22150000 (за актами перевірок),

Найменування органу	Коди бюджетної класифікації
ДФС	22150100 (за актами перевірок), 22150200 (за актами перевірок), 22200000, 24010100, 24010200 (за актами перевірок або за судовими рішеннями), 24010300, 24030000, 24060500 (за актами перевірок), 24061600 (за актами перевірок), 24062100 (за актами перевірок), 24110100 (у частині погашення простроченої заборгованості), 24110200 (у частині погашення простроченої заборгованості), 24130000, 24130100, 24130200, 24130300, 24140200 (за актами перевірок), 24160000 (за актами перевірок), 24160300 (за актами перевірок), 31010000, 31010100, 31010200, 31020000 (за актами перевірок), 34000000
Мінфін	21080100, 22013000, 42030100
Національний банк України	21020000, 22010400
Державні адміністрації та органи місцевого самоврядування	21010800, 21050000, 21081100, 22010200, 22080400, 22090100, 22090200, 22130000, 24060300, 24061600, 24062200, 24110600, 24110700, 24110900, 24160100, 24160200, 24170000, 31030000, 33010100, 33010200, 33010400, 33020000, 50110000
Територіальний орган Казначейства	21040000, 24060700
Мінекономрозвитку	13080300, 21010500, 22010400, 22010600, 22010700, 22011900, 22090300, 24110800, 24111000
Національна рада з питань телебачення і радіомовлення	22011200
НКРЕКП	17060000, 21081100, 21084000, 22011500
МЗС	22060000, 21080200, 22012400
Мінагрополітики	22150200, 24110800
Держводагентство	22130000
МВС	19010900, 24050000, 42010000
ДМС	22090400
Фонд державного майна	22080100, 22080200, 22080300, 22080500, 33010300
Міненерговугілля	17060000, 19010400, 21081600, 21090000, 24063100, 24110800, 24130000, 24130100, 24130200, 24130300
МОН	24110800
Держпродспоживслужба	21080500, 21081100
ДСНС	21080500, 21080800, 24050000
Держаудитслужба	21010000, 21010100, 21010300, 21010500, 21010800, 21080500, 21080600, 22080000, 24030000, 24060300, 24061900, 24062000, 24160000, 24160100, 24160200, 24160300, 24170000, 25000000 за результатами ревізій, перевірок та аудитів
Міноборони	24050000, 33030000, 42010000
ДКА	24040000, 24063500

Найменування органу	Коди бюджетної класифікації
Центральна виборча комісія	24060600
Мінрегіон	24110400
Мінінфраструктури	22150100
Мінприроди	19010100, 19010200, 19010300, 19010400, 19050100, 19050200, 19050300, 21080500, 22012100, 24062100, 24062400
НКРЗІ	22011400, 22011700, 22012200
Пенсійний фонд	24140000, 24140200, 24140300, 24140500, 24140600
Держрезерв	32010000, 32010100, 32010200, 32010400, 32020000
Держгеокадастр	21081100, 21110000, 24062200, 33010000
Мінсоцполітики	21082000, 50070000
Суди, ДСА	21081100, 22030000, 22030100, 22030200
Державна установа "Державне сховище дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння України"	31020000
СБУ	24050000
Служба зовнішньої розвідки	24050000
Управління державної охорони	24050000
Адміністрація Держприкордонслужби	21081100, 24050000
Держенергоефективності	21081200
Антимонопольний комітет	21081100, 24061800
Державіаслужба	24061500
Центральні органи виконавчої влади, державні колегіальні органи, місцеві держадміністрації та органи місцевого самоврядування (у тому числі у разі надання послуг акредитованими суб'єктами у сферах державної реєстрації), які є відповідальними за надання адміністративних послуг та/або до сфери управління яких належать підприємства, установи й організації, що відповідно до закону мають повноваження з надання платних адміністративних послуг	22010300, 22010900, 22011800, 22012500, 22012600, 22012700, 22012900, 22160000

Найменування органу	Коди бюджетної класифікації
Мін'юст	21080500, 21080600, 21080800, 21081100, 21081300, 22070000, 22090100, 22090200, 24010000, 24010100, 24010200, 24010300, 24010400, 50080100 за виконавчими документами, які перебувають/перебували на виконанні, 22010300, 22012600, 22012700, 22012900 у разі надання послуг у сферах державної реєстрації нотаріусами
Укртрансбезпека	22160100, 24050000, 33030000
Держгеонадра	21081100, 22012100
Держекоінспекція	24062100
Держлікслужба	21080500, 22012000
ДАЗВ	19010400
Органи державної влади та інші державні органи	21081100, 21083000, 24060300, 24160300, 42020000, 42030200
Нацкомфінпослуг	21081100, 22011800
Національна поліція	21081100, 21081300
Національне агентство з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів	21081100, 24010200, 24010400, 50080100
Держкомтелерадіо	21081100

Органи, що контролюють справляння надходжень бюджету, мають забезпечити, відповідно до законодавства, **здійснення постійного контролю за правильністю та своєчасністю надходження** до державного та місцевих бюджетів податків, зборів, платежів та інших доходів згідно з наданим *Переліком*, а також **ведення обліку таких платежів у розрізі платників** з метою забезпечення повернення коштів, помилково або надміру зархованих до державного та місцевих бюджетів.

Як видно з *Переліку*, органи місцевого самоврядування напряду контролюють справляння лише незначної кількості податків і зборів. Таким чином, великого значення при запровадженні результативної податкової політики на місцевому рівні набуває **вміння налагодити обмін інформацією** та співпрацю, у першу чергу, з ДФС та територіальним органом Казначейства.

Крім того, наведений *Перелік* може стати у нагоді органам влади ОТГ при підготовці інформації щодо прогнозних даних з податків і зборів, які надходять до бюджету громади, оскільки він показує, де можна запросити потрібні відомості за прогнозними показниками податків, надходження яких ОМС не контролюють. Такі прогнози надаються за запитом **Мінфіну** перед початком роботи по підготовці проєкту державного бюджету.

При цьому слід ураховувати, що із запровадженням середньострокового прогнозування та планування строки подання цих прогнозних даних **суттєво змістилися** до початку року (Мінфін надсилає запити вже у лютому), а на сайті Мінфіну (<https://www.minfin.gov.ua>) можна відстежувати бюджетний календар щодо складання державного бюджету.

Під час підготовки до проходження бюджетного процесу місцевому фінансовому органу рекомендується застосовувати Методичні рекомендації, затверджені наказом Міністерства фінансів України **від 31.05.2019 р. № 228** «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо підготовки та затвердження Бюджетного регламенту проходження бюджетного процесу на місцевому рівні»:

- *Додаток 1.* Шаблон «План заходів щодо складання прогнозу місцевого бюджету»;
- *Додаток 2.* Шаблон «План заходів щодо складання проєкту місцевого бюджету».

4.2

ВИЗНАЧЕННЯ ДЖЕРЕЛ ДОХОДІВ, НА ОСНОВІ ЯКИХ СКЛАДАТИМУТЬСЯ ПРОГНОЗ ТА ПЛАН ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ МІСЦЕВОГО БЮДЖЕТУ

Під час підготовки прогнозу та проєкту місцевого бюджету доцільно **визначити джерела доходів**, на основі яких складатимуться прогноз і план та **порівняти з фактичними надходженнями** за три останні роки.

Відповідно до бюджетної класифікації, доходи бюджету класифікуються за такими розділами:

- податкові надходження;
- неподаткові надходження;
- доходи від операцій з капіталом;
- офіційні трансферти.

Податковими надходженнями визнаються встановлені законами України про оподаткування загальнодержавні податки та збори й місцеві податки та збори. Неподатковими надходженнями визнаються: доходи від власності та підприємницької діяльності; адміністративні збори та платежі; доходи від некомерційної господарської діяльності; інші неподаткові надходження. Трансферти – кошти, одержані від інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування, інших держав або міжнародних організацій на безоплатній та безповоротній основі.

Склад доходів ОТГ та нормативи зарахування доходів до бюджету визначаються Бюджетним кодексом (стаття 64 – надходження загального фонду місцевих бюджетів; стаття 69-1 – надходження спеціального фонду місцевих бюджетів; стаття 71 – бюджет розвитку місцевих бюджетів). Види міжбюджетних трансфертів визначені у статтях 96 та 97 БКУ. Напрями та особливості використання окремих видів субвенцій встановлені статтями 102–105 БКУ.

Таблиця 2. **ДЖЕРЕЛА ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ ОТГ ТА УНОРМУВАННЯ ЇХ ЗАРАХУВАНЬ ДО БЮДЖЕТУ ГРОМАДИ**

Код класифікації доходів ²	Перелік доходів	Бюджет ОТГ	БКУ ³ (унормування обсягу відрахувань, стаття)	ПКУ ⁴ (унормування, стаття)	Хто здійснює контроль за управлінням надходжень бюджету ⁵
ЗАГАЛЬНИЙ ФОНД / ПОДАТКОВІ НАДХОДЖЕННЯ / ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНІ ПОДАТКИ ТА ЗБОРИ					
11010100	Податок на доходи фізичних осіб, що сплачується податковими агентами, із доходів платника податку у вигляді заробітної плати	60%	Стаття 64, ч. 1, п. 1	РОЗДІЛ IV	ДФС
11020200	Податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності	100%	Стаття 64, ч. 1, п. 18	РОЗДІЛ III	ДФС
13010100	Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів в частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування	37%	Стаття 64, ч. 1, п. 2	Стаття 256	ДФС
13030700, 13030800, 13030900	Рентна плата за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату, що зараховується до бюджетів об'єднаних територіальних громад за місцезнаходженням (місцем видобутку) відповідних природних ресурсів	3%	Стаття 64, ч. 1, п. 42	Стаття 252	ДФС
13030100	Рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення (крім рентної плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату), що зараховується до бюджетів об'єднаних територіальних громад за місцезнаходженням (місцем видобутку) відповідних природних ресурсів	5%	Стаття 64, ч. 1, п. 43	Стаття 252	ДФС

² URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/rada/show/v0011201-11/paran25#n25>

³ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#n1015>

⁴ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

⁵ Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 16.02.2011 р. № 106.

Код класифікації доходів ²	Перелік доходів	Бюджет ОТГ	БКУ ³ (унормування обсягу відрахувань, стаття)	ПКУ ⁴ (унормування, стаття)	Хто здійснює контроль за справами надходжень бюджету ⁵
13030200	Рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин місцевого значення;				
13030600	рентна плата за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин;				
13020200	рентна плата за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення;	100%	Стаття 64, ч. 1, п. 30	Стаття 252, 253, 255, 256	ДФС
13010200	рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів (крім рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів у частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування). Такі платежі зараховуються до бюджетів місцевого самоврядування за місцезнаходженням (місцем розташування) відповідних природних ресурсів, а щодо водних об'єктів – за місцем податкової реєстрації платника рентної плати				
14040000	Акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів	100%	Стаття 64, ч. 1, п. 16	РОЗДІЛ VI	ДФС
МІСЦЕВІ ПОДАТКИ ТА ЗБОРИ					
18010000	Податок на майно, у т. ч.:	100%	Стаття 64, ч. 1, п. 19	РОЗДІЛ XII	ДФС
18010100	<i>Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, сплачений юридичними особами, які є власниками об'єктів житлової нерухомості</i>	100%	Стаття 64, ч. 1, п. 19	Стаття 266	ДФС
18010200	<i>Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, сплачений фізичними особами, які є власниками об'єктів житлової нерухомості</i>	100%	Стаття 64, ч. 1, п. 19	Стаття 266	ДФС
18010300	<i>Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, сплачений фізичними особами, які є власниками об'єктів нежитлової нерухомості</i>	100%	Стаття 64, ч. 1, п. 19	Стаття 266	ДФС

Код класифікації доходів ²	Перелік доходів	Бюджет ОТГ	БКУ ³ (унормування обсягу відрахувань, стаття)	ПКУ ⁴ (унормування, стаття)	Хто здійснює контроль за управлінням надходжень бюджету ⁵
18010400	Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, сплачений юридичними особами, які є власниками об'єктів нежитлової нерухомості	100%	Стаття 64, ч. 1, п. 19	Стаття 266	ДФС
18010500	Земельний податок з юридичних осіб	100%	Стаття 64, ч. 1, п. 19	Статті 269–287	ДФС
18010600	Орендна плата з юридичних осіб	100%	Стаття 64, ч. 1, п. 19	Стаття 288	ДФС
18010700	Земельний податок з фізичних осіб	100%	Стаття 64, ч. 1, п. 19	Статті 269–287	ДФС
18010800	Реструктурована сума заборгованості з плати за землю	100%	Стаття 64, ч. 1, п. 19	Статті 269–287 Стаття 288	ДФС
18010900	Орендна плата з фізичних осіб	100%	Стаття 64, ч. 1, п. 19	Стаття 288	ДФС
18050000	Єдиний податок	100%	Стаття 64, ч. 1, п. 20	Статті 291–300	ДФС
18020000	Збір за місця для паркування транспортних засобів	100%	Стаття 64, ч. 1, п. 201	Стаття 268-1	ДФС
18030000	Туристичний збір	100%	Стаття 64, ч. 1, п. 202	Стаття 268	ДФС
НЕПОДАТКОВІ НАДХОДЖЕННЯ					
21010300	Частина чистого прибутку (доходу) комунальних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до відповідного місцевого бюджету	згідно з порядком, визначеним відповідними місцевими радам	Стаття 64, ч. 1, п. 35	РОЗДІЛ III (для всіх форм власності)	ДФС
21050000	Плата за розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів	100%	Стаття 64, ч. 1, пп. 31	–	ОМС
21080900	Штрафні санкції за порушення законодавства про патентування	100%	Стаття 64, ч. 1, п. 37	–	ДФС
21081500	Адміністративні штрафи та штрафні санкції за порушення законодавства у сфері виробництва та обігу алкогольних напоїв та тютюнових виробів, що зараховуються за місцем вчинення порушення	100%	Стаття 64, ч. 1, п. 371	–	ДФС

Код класифікації доходів ²	Перелік доходів	Бюджет ОТГ	БКУ ³ (унормування обсягу відрахувань, стаття)	ПКУ ⁴ (унормування, стаття)	Хто здійснює контроль за справами надходжень бюджету ⁵
21081100	Адміністративні штрафи та інші санкції	100% накладаються місцевими органами виконавчої влади	Стаття 64, ч. 1, п. 38	—	ДФС
22010200	Плата за ліцензії на певні види господарської діяльності та сертифікати, що видаються виконавчими органами місцевих рад і місцевими органами виконавчої влади	100%	Стаття 64, ч. 1, п. 21	—	ОМС
22010300	Адміністративний збір за проведення державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань,	100% здійснюється виконавчими органами рад ОТГ	Стаття 64, ч. 1, п. 362	—	ОМС (у тому числі у разі надання послуг акредитованими суб'єктами у сферах державної реєстрації), які є відповідальними за надання адміністративних послуг та/або до сфери управління яких належать підприємства, установи і організації, що відповідно до закону мають повноваження з надання платних адміністративних послуг
22012500	Плата за надання інших адміністративних послуг	100%	Стаття 64, ч. 1, п. 36	—	ОМС (у тому числі у разі надання послуг акредитованими суб'єктами у сферах державної реєстрації), які є відповідальними за надання адміністративних послуг та/або до сфери управління яких належать підприємства, установи і організації, що відповідно до закону мають повноваження з надання платних адміністративних послуг
22012600	Адміністративний збір за державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень <i>(здійснюється виконавчими органами рад об'єднаних територіальних громад, який зараховується до місцевих бюджетів за місцем надання послуг)</i>	100%	Стаття 64, ч. 1, п. 361	—	ОМС (у тому числі у разі надання послуг акредитованими суб'єктами у сферах державної реєстрації), які є відповідальними за надання адміністративних послуг та/або до сфери управління яких належать підприємства, установи і організації, що відповідно до закону мають повноваження з надання платних адміністративних послуг

Код класифікації доходів ²	Перелік доходів	Бюджет ОТГ	БКУ ³ (унормування обсягу відрахувань, стаття)	ПКУ ⁴ (унормування, стаття)	Хто здійснює контроль за справами надходжень бюджету ⁵
22012900	Плата за скорочення термінів надання послуг у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень і державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб — підприємців та громадських формувань, а також плата за надання інших платних послуг, пов'язаних з такою державною реєстрацією (здійснюється виконавчими органами рад об'єднаних територіальних громад, яка зараховується до місцевих бюджетів за місцем надання послуг)	100%	Стаття 64, ч. 1, п. 363	—	ОМС (у тому числі у разі надання послуг акредитованими суб'єктами у сферах державної реєстрації), які є відповідальними за надання адміністративних послуг та/або до сфери управління яких належать підприємства, установи і організації, що відповідно до закону мають повноваження з надання платних адміністративних послуг
22080400	Надходження від орендної плати за користування майновим комплексом та іншим майном (що перебуває в комунальній власності, засновником яких є об'єднані територіальні громади)	100%	Стаття 64, ч. 1, п. 29	—	ОМС
22090000	Державне мито (що зараховується до бюджетів місцевого самоврядування за місцем вчинення дій та видачі документів)	100%	Стаття 64, ч. 1, п. 15	—	ОМС
22130000	Орендна плата за водні об'єкти (їх частини), що надаються в користування на умовах оренди державними адміністраціями та місцевими радами	100%	Стаття 64, ч. 1, п. 32	—	ОМС
24061900	Кошти, отримані від надання учасниками процедури закупівель як забезпечення їх тендерної пропозиції (пропозиції конкурсних торгів), які не підлягають поверненню цим учасникам (в частині здійснення закупівель за рахунок коштів бюджетів ОТГ, районних, міських бюджетів)	100%	Стаття 64, ч. 1, п. 40	—	Держаудитслужба
24062000	Кошти, отримані від учасника — переможця процедури закупівлі під час укладання договору про закупівлю як забезпечення виконання цього договору, які не підлягають поверненню учаснику-переможцю, в частині здійснення закупівель за рахунок коштів бюджетів об'єднаних територіальних громад, районних, міських бюджетів	100%	Стаття 64, ч. 1, п. 41	—	Держаудитслужба

Код класифікації доходів ²	Перелік доходів	Бюджет ОТГ	БКУ ³ (унормування обсягу відрахувань, стаття)	ПКУ ⁴ (унормування, стаття)	Хто здійснює контроль за справами надходжень бюджету ⁵
24160100	Концесійні платежі щодо об'єктів комунальної власності, засновником яких є об'єднані територіальні громади	100%	Стаття 64, ч. 1, п. 34	–	ОМС
24060300	Інші надходження, (підлягають зарахуванню до бюджетів ОТГ відповідно до законодавства)	100%	Стаття 64, ч.1 п.44	–	ОМС
ДОХОДИ ВІД ОПЕРАЦІЙ З КАПІТАЛОМ					
31010200	Кошти від реалізації безхазяйного майна	100%	Стаття 64, пч 1, п. 33	-	ДФС
31020000	80 відсотків коштів, отриманих підприємствами, установами та організаціями, що утримуються за рахунок бюджетів об'єднаних територіальних громад, за здані у вигляді брухту і відходів золото, платину, метали платинової групи, дорогоцінне каміння, і 50 відсотків коштів, отриманих цими підприємствами, установами та організаціями за здане у вигляді брухту і відходів срібло	80% – золото, платина, дорогоцінне каміння, 50% – срібло	Стаття 64, пч 1, п. 42	-	Державна установа «Державне сховище дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння України» ДФС (за актами перевірок)
ДОХОДИ ВІД ОПЕРАЦІЙ З КАПІТАЛОМ					
19010000 (крім 19010400, 19011000)	Екологічний податок	25%	Стаття 69 ¹ , ч. 1, п. 41	РОЗДІЛ VIII	ДФС
21110000	Надходження коштів від відшкодування втрат сільськогосподарського і лісгосподарського виробництва	75%	Стаття 69 ¹ , ч. 1, п. 2	-	Держгеокадастр
24062100	Грошові стягнення за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища внаслідок господарської та іншої діяльності	50%	Стаття 69 ¹ , ч. 1, п. 4	-	Мінприроди Держекоінспекція ДФС (за актами перевірок)
24160200	Концесійні платежі щодо об'єктів комунальної власності (які мають цільове спрямування згідно із законом)	100%	Стаття 69 ¹ , пч 1, п. 3	-	ОМС

Код класифікації доходів ²	Перелік доходів	Бюджет ОТГ	БКУ ³ (унормування обсягу відрахувань, стаття)	ПКУ ⁴ (унормування, стаття)	Хто здійснює контроль за управлінням надходжень бюджету ⁵
25000000	Власні надходження бюджетних установ	100%	Стаття 69 ¹ , п.ч. 1, п. 6	-	Держаудитслужба
42030000	Надходження в рамках програм допомоги і грантів Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ	100%	Стаття 69 ¹ , ч. 1, п. 12	-	Мінфін
50100000	Інші фонди (Цільові та добровільні внески підприємств, установ, організацій і громадян до місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища)	100%	Стаття 69 ¹ , ч. 1, п. 7	-	ДФС ОМС
50110000	Цільові фонди, утворені органами місцевого самоврядування та місцевими органами виконавчої влади	100%	Стаття 69 ¹ , ч. 1, п. 8	-	ДФС ОМС
БЮДЖЕТ РОЗВИТКУ					
21010800	Дивіденди (дохід), нараховані на акції (частки) господарських товариств, у статутних капіталах яких є комунальна власність	100%	Стаття 71, ч. 1, п. 3	-	ОМС
24110700	Плата за надання місцевих гарантій	100%	Стаття 71, ч. 1, п. 4	-	ОМС
24170000	Кошти пайової участі у розвитку інфраструктури населеного пункту	100%	Стаття 71, ч. 1, п. 41	-	ОМС
31030000	Кошти від відчуження майна, що перебуває в комунальній власності, включаючи кошти від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення або прав на них	100%	Стаття 71, ч. 1, п. 5	-	ОМС
33010100, 33010200, 33010400	Кошти від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення або прав на них, що перебувають у державній власності до розмежування земель державної та комунальної власності	90%	Стаття 71, ч. 1, п. 6	-	ОМС

4.3

УРАХУВАННЯ ОСНОВНИХ НАПРЯМІВ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ, ЕКОНОМІЧНОГО Й СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ, ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Прогноз дохідної частини місцевого бюджету розробляється з урахуванням очікуваного виконання в поточному році, фактичного виконання поточного року, зміни законодавчих актів, системи справляння податків та поліпшення в наступному році стану розрахунків з бюджетом окремих господарських комплексів.

Ураховуються прогнозні макроекономічні показники на наступний рік, до яких відносять: індекс споживчих цін; індекс цін виробників; грошові доходи населення – номінальні та реальні; середньомісячну заробітну плату робітників і службовців; індекс реальної заробітної плати робітників і службовців; рівень зареєстрованого безробіття на кінець року.

При проведенні розрахунків доцільно використовувати програми соціально-економічного розвитку області, території ОТГ, показники бюджету ОТГ, суми нарахованих платежів з урахуванням пільг.

Метою відповідних розрахунків є аналіз дохідної бази звітного періоду та повне розкриття можливостей території щодо наповнення дохідної частини бюджету в прогнозованому періоді, пошуку додаткових джерел наповнення бюджету, попередження бюджетних втрат.

□ *Додаток 3.* Рекомендовані форми до оформлення показників місцевого бюджету.

При плануванні місцевих бюджетів важливими параметрами є розміри **державних соціальних стандартів**, що безпосередньо впливають на дохідну частину бюджету:

- розмір мінімальної заробітної плати;
- прожитковий мінімум на одну особу в розрахунку на місяць.

Також треба відстежувати, які документи були прийняті та як вони вплинуть на доходи місцевих бюджетів. Для прикладу, в кінці 2018 року нововведенням із позитивним впливом на доходи місцевих бюджетів стало прийняття ВРУ Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України щодо стимулювання утворення та діяльності сімейних фермерських господарств» від 10.07.2018 р. № 2497-VIII (законопроект № 6490-д), підписаного Президентом України 10.08.2018 р.

З урахуванням цього закону місцеві бюджети змогли отримати чітку норму щодо зарахування ПДФО за здані в оренду земельні ділянки **за місцезнаходженням таких земельних ділянок.**

При формуванні плану та прогнозу бюджету доцільно **звертатись до ДФС** з метою отримання інформації про суми нарахованих та сплачених податків і зборів. Правове **забезпечення взаємодії ОМС з територіальними органами ДФС** урегульоване п. 12 ПКУ.

Так, контролюючі органи, відповідно до Бюджетного кодексу України, подають органам місцевого самоврядування у розрізі джерел доходів звітність:

- про суми нарахованих та сплачених податків і зборів, суми податкового боргу й надмірно сплачених до місцевих бюджетів податків і зборів на відповідних територіях – щомісячно, не пізніше 10 числа місяця, що настає за звітним;
- про суми списаного податкового боргу; розстрочені та відстрочені суми податкового боргу і грошових зобов'язань платників податків; суми наданих податкових пільг, включаючи втрати доходів бюджету від їх надання – щокварталу, не пізніше 25 днів після закінчення звітного кварталу.

Рекомендуються зразки звернення до Державної фіскальної служби:

- *Додаток 4.* Шаблон запиту до Державної фіскальної служби.
- *Додаток 5.* Шаблон запиту до Державної фіскальної служби щодо прогнозного обсягу доходів бюджету.

Отже, **для планування дохідної частини бюджету ОТГ потрібна така інформація:**

- основні макропоказники економічного і соціального розвитку України; динаміка соціально-економічного розвитку території громади;
- розміри державних соціальних стандартів (мінімальна заробітна плата, посадовий оклад працівника I-го тарифного розряду, прожитковий мінімум); фонд оплати праці найманих працівників;
- статистичні показники, які використовуються для розрахунку прогнозних надходжень податків та зборів;
- останні зміни до податкового законодавства;
- прогнозний прибуток прибуткових комунальних підприємств; прогнозні розрахунки надходжень від підприємств та установ, що були створені/закрилися/збанкрутіли у поточному році;
- фактичне виконання дохідної частини бюджету поточного та попередніх періодів (при цьому слід урахувати разові надходження, що були в поточному році та яких не буде у плановому, наприклад продаж майна, разові виплати шахтарям тощо);
- дані, що надаються Державною фіскальною службою України;
- показники результативності адміністрування податків і зборів завдяки запровадженню заходів на виконання Плану заходів щодо наповнення бюджету ОТГ у попередніх та поточному роках;
- результати громадських слухань та зустрічей з платниками податків;
- інші показники, що впливають на дохідну частину бюджету.

4.4

РОЗРАХУНОК ПЛАНОВИХ ПОКАЗНИКІВ НАДХОДЖЕНЬ ЗА ОСНОВНИМИ ПОДАТКАМИ

Для отримання інформації щодо певних податків та зборів необхідно звертатися до органів, які контролюють справляння надходжень (див. Перелік до постанови КМУ від 16.02.2011 р. № 106).

4.4.1. ПОДАТОК НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Нормативи зарахування до бюджету ОТГ	60%
Платники податку	<p>Фізичні особи – резиденти та нерезиденти, які отримують доходи як із джерела їх походження в Україні, так і іноземні доходи (тільки стосовно резидентів);</p> <p>Податкові агенти – юридичні особи (їх філії, відділення, інші відокремлені підрозділи), самозайняті особи, представництво нерезидента — юридичної особи, які незалежно від організаційно-правового статусу та способу оподаткування іншими податками та/або форми нарахування (виплати, надання) доходу (у грошовій або негрошовій формі) зобов'язані нараховувати, утримувати та сплачувати податок, передбачений розділом IV ПКУ, до бюджету від імені та за рахунок фізичної особи з доходів, які виплачуються такій особі, вести податковий облік, подавати податкову звітність податковим органам та нести відповідальність за порушення його норм у порядку, передбаченому ст. 18 та розділом IV ПКУ.</p>
Об'єкт оподаткування	<p>Стаття 163 ПКУ</p> <p>Об'єктом оподаткування резидента є:</p> <ul style="list-style-type: none"> загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід; доходи з джерела їх походження в Україні, які остаточно оподатковуються під час їх нарахування (виплати, надання); іноземні доходи – доходи (прибуток), отримані з джерел за межами України. <p>Об'єктом оподаткування нерезидента є:</p> <ul style="list-style-type: none"> загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід з джерела його походження в Україні; доходи з джерела їх походження в Україні, які остаточно оподатковуються під час їх нарахування (виплати, надання).
База оподаткування	<p>Стаття 164 ПКУ</p> <p>Базою оподаткування є загальний оподатковуваний дохід</p>
Пільги	<p>Платник податку має право на податкову знижку за наслідками звітного податкового року.</p> <p>Перелік витрат, дозволених до включення до податкової знижки, унормовано статтею 166.3 ПКУ.</p> <p>Платник податку має право на зменшення суми загального місячного оподаткованого доходу, отримуваної від одного роботодавця у вигляді заробітної плати, на суму податкової соціальної пільги (далі – ПСП), що передбачено п. 169.1 ПКУ.</p>

Пільги	ПСП застосовується до доходу (у вигляді зарплати), нарахованого на користь платника податку протягом звітного податкового місяця, якщо розмір такого доходу не перевищує суми, яка дорівнює розміру місячного прожиткового мінімуму, діючого для працездатної особи станом на 1 січня звітного податкового року, помноженого на 1,4 й округленого до найближчих 10 грн (пп. 169.4.1 ПКУ).
Податковий період, терміни сплати	Терміни сплати податку підприємцями на загальній системі оподаткування: Податковими агентами: <ul style="list-style-type: none">• під час виплати оподаткованого доходу єдиним платіжним документом (підпункт 168.1.2 статті 168 ПКУ);• протягом трьох банківських днів з дня, наступного за днем нарахування (виплати, надання) доходу у разі, якщо дохід надається у негрошовій формі, або виплачується готівкою з каси податкового агента (підпункт 168.1.4 статті 168 ПКУ); Фізичні особи – підприємці сплачують авансові платежі з податку на доходи фізичних осіб за перший, другий та третій календарні квартали у терміни: до 20 квітня, до 20 липня та до 20 жовтня (тобто останнім днем сплати є, відповідно, 19 квітня, 19 липня та 20 жовтня. (згідно з підпунктом 177.5.1 ПКУ).
Джерело інформації	ДФС, власні муніципальні реєстри

Прогнозний обсяг надходжень ПДФО визначається обчислюється з урахуванням основних макропоказників економічного і соціального розвитку України та з огляду на базу та ставки оподаткування доходів фізичних осіб.

Для прогнозування ПДФО із доходів у вигляді заробітної плати та грошового забезпечення використовуються:

- основні макроекономічні показники, : фонд оплати праці, середньомісячна заробітна плата, індекс споживчих цін;
- дані, що надаються Державною фіскальною службою України: сума допомоги з тимчасової непрацездатності, яка виплачується за рахунок коштів фондів соціального страхування; сума винагород за договорами цивільно-правового характеру; обсяги наданих податкових соціальних пільг; сума ПДФО, що підлягає поверненню платнику у зв'язку з нарахуванням податкової знижки.

Фактори, які безпосередньо впливають на надходження ПДФО:

- зростання витрат на оплату праці;
- підвищення мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму на одну працездатну особу;
- зростання доходів низькооплачуваних верств населення через державне підвищення мінімальних соціальних гарантій;
- зростання змішаних доходів домашніх господарств за рахунок індивідуальної підприємницької діяльності.

Кроки для розрахунку планових показників надходжень ПДФО до бюджету ОТГ:

- урахувувати основні чинники зростання фонду оплати праці у наступному році, такі як підвищення мінімальної заробітної плати, прожиткового мінімуму тощо;
- урахувувати тенденції, які склалися в останні періоди;
- співпрацювати з фіскальними органами з питань уточнення обсягу податку, наявності заборгованості з виплати заробітної плати тощо.
- якщо на території ОТГ створюється відокремлений підрозділ, звернутися з запитом до керівництва підприємства, до якого бюджету будуть перераховуватись податки.

Довідково: Проблемні питання погодження ОМС розміщення на їх території відокремлених підрозділів юридичних осіб:

Згідно з п. 4 ст. 64 Господарського кодексу України, підприємство має право створювати філії, представництва, відділення та інші відокремлені підрозділи, **погоджуючи питання про їх розміщення з відповідними ОМС в установленому законодавством порядку**. Такі відокремлені підрозділи не мають статусу юридичної особи і діють на основі положення про них, затвердженого підприємством. Підприємства можуть відкривати рахунки в установах банків через свої відокремлені підрозділи відповідно до закону.

Згідно з п. 38 ст. 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР (зі змінами), виключно на пленарних засіданнях сільської, селищної, міської ради вирішуються питання **надання відповідно до законодавства згоди на розміщення на території села, селища, міста нових об'єктів**, у тому числі місць чи об'єктів для розміщення відходів, сфера екологічного впливу діяльності яких згідно з діючими нормативами включає відповідну територію.

У зв'язку з лібералізацією правил ведення господарської діяльності, у чинному законодавстві відсутні будь-які положення щодо визначення такого порядку, тобто місцевим органам влади необхідно самостійно розробити та затвердити порядок.

Кроки для збільшення надходження ПДФО до бюджету ОТГ:

- сприяти створенню нових робочих місць;
- проводити з платниками податку роботу з виконання вимог податкового законодавства;
- у рамках утворення робочої групи з ДФС та Державної служби України з питань праці (кроки щодо утворення таких робочих груп наведено у розділі «Співпраця з державними контролюючими органами, створення робочих груп»):
 - вивчати стан перерахування платежів платниками податків;
 - виявляти та мотивувати до сплати роботодавців і громадян з метою попередження виплати заробітної плати в «конвертах» тощо.

4.4.2. АКЦИЗНИЙ ПОДАТОК З РЕАЛІЗАЦІЇ СУБ'ЄКТАМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ ПІДАКЦИЗНИХ ТОВАРІВ

Прогнозні надходження акцизного податку розраховуються з огляду на прогнозні обсяги реалізації підакцизних товарів з урахуванням обсягів виробництва, експорту та імпорту таких товарів.

Нормативи зарахування до бюджету ОТГ	100%
Платники податку	Стаття 212 ПКУ. Особи – суб'єкти господарювання роздрібною торгівлі, які здійснюють реалізацію підакцизних товарів
Об'єкт оподаткування	Операції з реалізації підакцизних товарів (Стаття 213 ПКУ)
База оподаткування	Вартість (з податком на додану вартість) підакцизних товарів (Стаття 214 ПКУ).
Пільги	–
Податковий період, терміни сплати	Суми податку перераховуються до бюджету протягом 10 календарних днів, що настають за останнім днем відповідного граничного строку, передбаченого цим Кодексом для подання податкової декларації за місячний податковий період (20 календарних днів). Слід також урахувати, що у випадку, коли граничний термін сплати зобов'язання припадає на вихідний або святковий день, то він переноситься на найближчий робочий день, що передує вказаному дню (на відміну від подачі звітності – граничний термін переноситься на наступний робочий день).
Джерело інформації	ДФС

Особливу увагу слід звернути на окремі зміни в оподаткуванні акцизним податком, які введено у 2018 році. Зокрема, передбачено поступове, до 2025 року, підвищення ставок акцизного податку на тютюнові вироби.

Для визначення прогнозних надходжень акцизного податку до прогнозних обсягів реалізації підакцизних товарів застосовуються ставки акцизного податку, визначені Податковим кодексом України.

Кроки, що передують розрахунку планових показників надходжень місцевого акцизу:

- враховувати показники минулих років та співпрацювати з фіскальними органами з питань визначення кількості осіб, що сплачують місцевий акциз, і розміру його нарахувань.

Кроки до збільшення надходжень місцевого акцизу до бюджету ОТГ:

- проводити постійну роботу з вивчення стану платіжної дисципліни, в рамках утвореної робочої групи з ДФС виявляти й залучати до сплати неплатників тощо. (Принцип утворення та роботи робочих груп наведено у розділі «Співпраця з державними контролюючими органами, створення робочих груп»).

4.4.3. РЕНТНА ПЛАТА

<p>Нормативи зарахування до бюджету ОТГ</p>	<p>Статті 252 та 256 ПКУ.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів у частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування, – 37%; • Рентна плата за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату, що зараховується до бюджетів об'єднаних територіальних громад за місцезнаходженням (місцем видобутку) відповідних природних ресурсів, – 3%; • Рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення (крім рентної плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату), що зараховується до бюджетів об'єднаних територіальних громад за місцезнаходженням (місцем видобутку) відповідних природних ресурсів, – 5%; • Рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин місцевого значення; рентна плата за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин; рентна плата за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення; рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів (крім рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів у частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування). Такі платежі зараховуються до бюджетів місцевого самоврядування за місцезнаходженням (місцем розташування) відповідних природних ресурсів, а щодо водних об'єктів – за місцем податкової реєстрації платника рентної плати – 100%
<p>Платники податку</p>	<p>Стаття 256 ПКУ. Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів</p> <p>Платниками рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів є лісокористувачі – юридичні особи, їх філії, відділення, інші відокремлені підрозділи, що не мають статусу юридичної особи, постійні представництва нерезидентів, які отримують доходи з джерел їх походження з України або виконують агентські (представницькі) функції стосовно таких нерезидентів або їх засновників, фізичні особи (крім фізичних осіб, які мають право безоплатно без видачі спеціального дозволу використовувати лісові ресурси відповідно до лісового законодавства), а також фізичні особи – підприємці, які здійснюють спеціальне використання лісових ресурсів на підставі спеціального дозволу (лісорубного квитка або лісового квитка) або відповідно до умов договору довгострокового тимчасового користування лісами. (256.1 ПКУ).</p>

Платники податку	<p>Стаття 252 ПКУ. Рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин</p> <p>Платники рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин (далі – платники рентної плати) (252., 1.1. – 252.1.6. ПКУ)</p> <ul style="list-style-type: none">• платниками рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин є суб'єкти господарювання, у тому числі громадяни України, іноземці та особи без громадянства, зареєстровані відповідно до закону як підприємці, які набули права користування об'єктом (ділянкою) надр на підставі отриманих спеціальних дозволів на користування надрами (далі – спеціальний дозвіл) в межах конкретних ділянок надр з метою провадження господарської діяльності з видобування корисних копалин, у тому числі під час геологічного вивчення (або геологічного вивчення з подальшою дослідно-промисловою розробкою) в межах зазначених у таких спеціальних дозволах об'єктах (ділянках) надр;• у разі укладення власниками спеціальних дозволів з третіми особами договорів на виконання робіт (послуг), пов'язаних з використанням надр, у тому числі (але не виключно) за операціями з давальницькою сировиною, платниками рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин є власники таких спеціальних дозволів;• платником рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин під час виконання договорів про спільну діяльність без утворення юридичної особи є уповноважена особа – один із учасників такого договору, на якого згідно з його умовами покладено обов'язок нарахування, утримання та внесення податків і зборів до бюджету з єдиного поточного рахунку спільної діяльності (далі – уповноважена особа), за умови, що один з учасників зазначеного договору має відповідний спеціальний дозвіл. Облік результатів спільної діяльності ведеться таким учасником окремо від обліку його господарської діяльності. Такий учасник додатково береться на облік як платник рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин у порядку, визначеному ПКУ;• платниками рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин є землевласники та землекористувачі, крім суб'єктів підприємництва, які відповідно до законодавства відносяться до фермерських господарств, що провадять господарську діяльність з видобування підземних вод на підставі дозволів на спеціальне водокористування;• платниками рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин є землевласники та землекористувачі, крім суб'єктів підприємництва, які відповідно до законодавства відносяться до фермерських господарств, – громадяни України, іноземці та особи без громадянства, що в межах наданих їм земельних ділянок, розмір яких перевищує норми, передбачені статтею 121 Земельного кодексу України, видобувають прісні підземні води із застосуванням електричних пристроїв у обсязі понад 13 кубічних метрів на особу в місяць (за показниками лічильників);• платниками рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин є суб'єкти господарювання, котрі виконують роботи, для проведення яких необхідно отримання погодження центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр.
------------------	--

Об'єкт оподаткування	<p>Об'єктом оподаткування рентною платою за спеціальне використання лісових ресурсів є деревина, заготовлена в порядку рубок головного користування (256. 2. ПКУ).</p> <p>Об'єктом оподаткування рентною платою за користування надрами для видобування корисних копалин по кожній наданій у користування ділянці надр, визначеній у відповідному спеціальному дозволі, є обсяг товарної продукції гірничого підприємства – видобутої корисної копалини (мінеральної сировини), що є результатом господарської діяльності з видобування корисних копалин у податковому (звітному) періоді, приведеної у відповідність зі стандартом, встановленим галузевим законодавством, до якої належать (252. 3. ПКУ).</p>
База оподаткування	<p>Базою оподаткування рентною платою за спеціальне використання лісових ресурсів є деревина, заготовлена в порядку рубок головного користування.</p> <p>Базою оподаткування рентною платою за користування надрами для видобування корисних копалин є вартість обсягів видобутих у податковому (звітному) періоді корисних копалин (мінеральної сировини), яка окремо обчислюється для кожного виду корисної копалини (мінеральної сировини) для кожної ділянки надр на базових умовах поставки (склад готової продукції гірничого підприємства) (252. 6. ПКУ).</p>
Пільги	–
Податковий період, терміни сплати	<p>Базовий податковий (звітний) період для рентної плати дорівнює календарному кварталу, а для рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин за видобування нафти, конденсату, природного газу дорівнює календарному місяцю.</p> <p>Сума податкових зобов'язань з рентної плати, визначена у податковій декларації за податковий (звітний) період, сплачується платником до бюджету протягом 10 календарних днів після закінчення граничного строку подання податкової декларації.</p> <p>Подання декларації, строки сплати, відповідальність платників та контроль за справами рентної плати визначені статтями 257 і 258 ПКУ.</p> <p>Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів сплачується лісокористувачами щокварталу рівними частинами від суми рентної плати, зазначеної в спеціальних дозволах, виданих у відповідному календарному році (256.11. ПКУ).</p>
Джерело інформації	ДФС

Розглянутий податок не є повсюдним, його отримують лише місцеві бюджети тих населених пунктів, на території яких ведеться видобуток.

Кроки, що передують для розрахунку планових показників надходжень рентної плати:

- урахувати показники минулих років та співпрацювати з фіскальними органами з питань визначення кількості платників податку і розміру його нарахувань.

4.4.4. ЕКОЛОГІЧНИЙ ПОДАТОК

Нормативи зарахування до бюджету ОТГ	25%
Платники податку	Стаття 240 ПКУ. Платниками податку є суб'єкти господарювання, юридичні особи, що не провадять господарську (підприємницьку) діяльність, бюджетні установи, громадські та інші підприємства, установи та організації, постійні представництва нерезидентів, включаючи тих, які виконують агентські (представницькі) функції стосовно таких нерезидентів або їх засновників, під час провадження діяльності яких на території України здійснюються: <ul style="list-style-type: none">• викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення• скиди забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти• розміщення відходів (крім розміщення окремих видів (класів) відходів як вторинної сировини, що розміщуються на власних територіях (об'єктах) суб'єктів господарювання) (240.1.1–240.1.3 ПКУ).
Об'єкт оподаткування База оподаткування	242.1. ПКУ Об'єкт та база оподаткування: <ul style="list-style-type: none">• обсяги та види забруднюючих речовин, які викидаються в атмосферне повітря стаціонарними джерелами;• обсяги та види забруднюючих речовин, які скидаються безпосередньо у водні об'єкти;• обсяги та види (класи) розміщених відходів, крім обсягів та видів (класів) відходів як вторинної сировини, що розміщуються на власних територіях (об'єктах) суб'єктів господарювання. (242.1.1.- 242.1.3. ПКУ).
Пільги	–
Податковий період, терміни сплати	250. 1 ПКУ. Базовий податковий (звітний) період дорівнює календарному кварталу. 250.2 ПКУ. Платники податку складають податкові декларації за формою, встановленою у порядку, передбаченому статтею 46 ПКУ, подають їх протягом 40 календарних днів, що настають за останнім календарним днем податкового (звітного) кварталу, до контролюючих органів та сплачують податок протягом 10 календарних днів, що настають за останнім днем граничного строку подання податкової декларації.
Джерело інформації	ДФС

Щорічно до 1 червня Кабінет Міністрів вносить поправки щодо зміни ставок податку з огляду на індекси споживчих цін та цін виробників промислової продукції.

Зобов'язання сплати екологічного податку не залежить від мети діяльності особи або форми оподаткування (наприклад, сплата єдиного податку не звільняє від сплати екологічного податку). Зобов'язання поширюється, в тому числі, і на бюджетні, неприбуткові та інші подібні організації.

Звільняються від сплати податку суб'єкти, на території яких відходи зберігаються тимчасово, тобто всі види житлово-комунальних підприємств

Кроки, що передують розрахунку планових показників надходжень екологічного податку:

- урахувати показники минулих років та співпрацювати з фіскальними органами з питань визначення кількості платників податку і розміру його нарахувань.

Кроки до збільшення надходжень екологічного податку до бюджету ОТГ:

- інформувати фіскальні та інші відповідні органи про виявлені порушення платіжної та екологічної дисципліни.

4.4.5. ЄДИНИЙ ПОДАТОК

Нормативи зарахування до бюджету ОТГ	100%
Платники податку	<p>Статті 292, 293 ПКУ</p> <p>Платники єдиного податку розділені на чотири групи:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Перша група – СПД, які займаються виключно роздрібним продажем товарів. Додаткові умови: відсутність найманих працівників, розмір річного доходу – до 300,0 тис. грн. Ставка – до 10% розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на 1 січня податкового (звітного) року. До цієї групи належать особи, які займаються ринковою торгівлею. • Друга група – СПД, які здійснюють діяльність з надання побутових та інших послуг як населенню, так і юридичним особам, але тільки платникам єдиного податку. Додаткові умови: до 10 осіб найманих працівників, розмір річного доходу – до 1,5 млн грн. Ставка – до 20% розміру мінімальної заробітної плати. • Третя група – СПД і підприємства. Додаткові умови (без обмеження за кількістю найманих працівників): розмір річного доходу – до 5 млн грн. Ставка – 3% доходу (для платників ПДВ), 5% доходу (при включенні ПДВ до складу єдиного податку). • Четверта група – виробники сільськогосподарської продукції Ставка – залежить від категорії (типу) земель та їх розташування.
Об'єкт оподаткування База оподаткування	<p>п.292.1 ПКУ</p> <p>Доходом платника єдиного податку (для першої, другої та третьої групи) є:</p> <ul style="list-style-type: none"> • для фізичної особи – підприємця – дохід, отриманий протягом податкового (звітного) періоду в грошовій формі (готівковій та/або безготівковій); матеріальній або нематеріальній формі, визначеній пунктом 292.3 ПКУ. При цьому до доходу не включаються отримані такою фізичною особою пасивні доходи у вигляді процентів, дивідендів, роялті, страхові виплати і відшкодування, а також доходи, отримані від продажу рухомого та нерухомого майна, яке належить на праві власності фізичній особі та використовується в її господарській діяльності; • для юридичної особи - будь-який дохід, включаючи дохід представництв, філій, відділень такої юридичної особи, отриманий протягом податкового (звітного) періоду в грошовій формі (готівковій та/або безготівковій); матеріальній або нематеріальній формі, визначеній пунктом 292.3 ПКУ.

Об'єкт оподаткування База оподаткування	<p>2921 ПКУ</p> <p>Об'єкт та база оподаткування для платників єдиного податку четвертої групи.</p> <p>Об'єктом оподаткування для платників єдиного податку четвертої групи є площа сільськогосподарських угідь (ріллі, сіножатей, пасовищ і багаторічних насаджень) та/або земель водного фонду (внутрішніх водойм, озер, ставків, водосховищ), що перебуває у власності сільськогосподарського товаровиробника або надана йому у користування, у тому числі на умовах оренди.</p> <p>Базою оподаткування податком для платників єдиного податку четвертої групи для сільськогосподарських товаровиробників є нормативна грошова оцінка одного гектара сільськогосподарських угідь (ріллі, сіножатей, пасовищ і багаторічних насаджень), з урахуванням коефіцієнта індексації, визначеного за станом на 1 січня базового податкового (звітного) року відповідно до порядку, встановленого ПКУ.</p> <p>Базою оподаткування податком для платників єдиного податку четвертої групи для земель водного фонду (внутрішніх водойм, озер, ставків, водосховищ) є нормативна грошова оцінка ріллі в області, з урахуванням коефіцієнта індексації, визначеного за станом на 1 січня базового податкового (звітного) року відповідно до порядку, встановленого ПКУ.</p>
Пільги	<p>ОМС можуть передбачати податкові пільги та порядок їх застосування (293.2. ПКУ).</p>
Податковий період, терміни сплати	<p>Статті 294 і 295 ПКУ</p> <p>Податковим (звітним) періодом для платників єдиного податку першої, другої та четвертої груп є календарний рік. Податковим (звітним) періодом для платників єдиного податку третьої групи є календарний квартал.</p> <p>Платники єдиного податку першої і другої груп сплачують єдиний податок шляхом здійснення авансового внеску не пізніше 20 числа (включно) поточного місяця.</p> <p>Такі платники єдиного податку можуть здійснити сплату єдиного податку авансовим внеском за весь податковий (звітний) період (квартал, рік), але не більш як до кінця поточного звітного року.</p> <p>У разі якщо сільська, селищна або міська рада приймає рішення щодо зміни раніше встановлених ставок єдиного податку, єдиний податок сплачується за такими ставками у порядку та строки, визначені підпунктом 12.3.4 пункту 12.3 статті 12 ПКУ (п.295.1. ПКУ).</p> <p>Платники єдиного податку третьої групи сплачують єдиний податок протягом 10 календарних днів після граничного строку подання податкової декларації за податковий (звітний) квартал.</p> <p>Платники єдиного податку четвертої групи самостійно обчислюють суму податку щороку станом на 1 січня і не пізніше 20 лютого поточного року подають відповідному контролюючому органу за місцезнаходженням платника податку та місцем розташування земельної ділянки податкову декларацію на поточний рік за формою, встановленою у порядку, передбаченому статтею 46 ПКУ; вони сплачують податок щоквартально протягом 30 календарних днів, що настають за останнім календарним днем податкового (звітного) кварталу, у таких розмірах:</p> <ul style="list-style-type: none">у I кварталі – 10 відсотків;у II кварталі – 10 відсотків;у III кварталі – 50 відсотків;у IV кварталі – 30 відсотків.
Джерело інформації	<p>ДФС, власні сформовані бази даних</p>

Ставка єдиного сільгосподатку визначається нормативною грошовою оцінкою земель сільгоспугідь, земель водного фонду, які використовуються в сільськогосподарських цілях.

Базою оподаткування для платників єдиного податку четвертої групи (сільгоспвиробників) є нормативна грошова оцінка одного гектара сільськогосподарських угідь (ріллі, сіножатей, пасовищ і багаторічних насаджень) з урахуванням коефіцієнта індексації, визначеного станом на 1 січня базового податкового (звітного) року. На період 2018 – 2023 рр. коефіцієнт індексації нормативної грошової оцінки становить 1.

Розмір ставки податку з одного гектара сільськогосподарських угідь та/або земель водного фонду, згідно з пунктом 293.9 ПКУ, залежить від категорії (типу) земель та їх розташування й виражається у відсотках бази оподаткування.

Кроки для розрахунку планових показників надходжень єдиного податку:

- урахувати зміни до податкового та бюджетного законодавства, показники минулих років;
- співпрацювати з фіскальними органами з питань визначення кількості платників і розміру податкових нарахувань.

Кроки, що передують збільшенню надходжень єдиного податку до бюджету ОТГ:

- проводити постійну роботу з вивчення стану перерахування платежів платниками податків.

4.4.6. ПОДАТОК НА МАЙНО

4.4.6.1 ПОДАТОК НА НЕРУХОМЕ МАЙНО, ВІДМІННЕ ВІД ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ

Нормативи зарахування до бюджету ОТГ	100%
Платники податку	п. 266.1 ПКУ. Власники об'єктів житлової та/або нежитлової нерухомості
Об'єкт оподаткування	п. 266.2 ПКУ. Житлова та/або нежитлова нерухомість, у тому числі їх частка Не є об'єктом оподаткування: <ul style="list-style-type: none"> • об'єкти житлової та нежитлової нерухомості, які перебувають у власності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, що повністю утримуються за рахунок відповідного державного бюджету чи місцевого бюджету і є неприбутковими (їх спільній власності); • будівлі дитячих будинків сімейного типу; • гуртожитки; • об'єкти житлової нерухомості, що належать дітям-сиротам, дітям, позбавленим батьківського піклування; • об'єкти нерухомості, що перебувають у власності релігійних організацій;

Об'єкт оподаткування	<ul style="list-style-type: none">будівлі промисловості, зокрема виробничі корпуси, цехи, складські приміщення промислових підприємств;будівлі, споруди сільськогосподарських товаровиробників, призначені для використання безпосередньо у сільськогосподарській діяльності;будівлі дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладів незалежно від форми власності та джерел фінансування, що використовуються для надання освітніх послуг;об'єкти житлової нерухомості, які належать багатодітним або прийомним сім'ям, у яких виховується п'ять та більше дітей тощо.
База оподаткування	<p>п. 266.3 ПКУ. Загальна площа об'єкта житлової та нежитлової нерухомості, в тому числі його часток:</p> <ul style="list-style-type: none">для фізичних осіб: об'єкти житлової нерухомості, в тому числі їх частки – сумарна загальна площа таких об'єктів;для юридичних осіб: об'єкти нежитлової нерухомості, в тому числі їх частки – загальна площа кожного з таких об'єктів
Пільги	<p>п. 266.4.2 ПКУ</p> <p>Ради ОТГ встановлюють пільги виходячи з майнового стану, рівня доходів та залежно від майна, яке є об'єктом оподаткування.</p> <p>ОМС до 25 грудня року, що передує звітному, подають відповідному контролюючому органу інформацію щодо ставок та наданих пільг.</p> <p>Законодавча пільга</p> <p>База оподаткування зменшується (неоподатковувана площа):</p> <p>для фізичних осіб</p> <ul style="list-style-type: none">для квартири/квартир – на 60 кв. м.;для житлового будинку/будинків – на 120 кв. м.;для різних типів об'єктів – на 180 кв. м.
Податковий період, терміни сплати	<p>п. 266.10 ПКУ</p> <p>Строки сплати :фізичними особами – протягом 60 днів з дня вручення податкового повідомлення-рішення;</p> <ul style="list-style-type: none">юридичними особами – авансовими внесками щокварталу до 30 числа місяця, що наступає за звітним кварталом, які відображаються в річній податковій декларації.
Джерело інформації	ДФС, власні сформовані бази даних

Ради об'єднаних територіальних громад приймають рішення про встановлення ставок податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, у розмірі, що **не перевищує 1,5% розміру мінімальної заробітної плати**, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року, за 1 квадратний метр бази оподаткування (пп. 266.5.1 ПКУ); пільг з податку, що сплачується на відповідній території, з об'єктів житлової та/або нежитлової нерухомості, що перебувають у власності фізичних або юридичних осіб, громадських об'єднань, благодійних організацій, релігійних організацій України, статут і положення яких зареєстровані у встановленому законодавством порядку (п. 266.4.2 ПКУ).

Рада об'єднаної територіальної громади подає відповідному контролюючому органу за місцезнаходженням об'єкта інформацію щодо ставок та наданих пільг юридичним і фізичним особам за формою, затвердженою КМУ, до 25 грудня року, що передує звітному (пп. 266.4.2 ПКУ).

Державна фіскальна служба: обчислює базу оподаткування об'єктів житлової та нежитлової нерухомості, в тому числі їх часток, які перебувають у власності фізичних осіб; обчислює суму податку з об'єкта/об'єктів житлової нерухомості, які перебувають у власності фізичних осіб, за місцем податкової адреси (місцем реєстрації) власника нерухомості на підставі:

- даних Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, що безоплатно надаються органами державної реєстрації прав на нерухоме майно, а також органами, що здійснюють реєстрацію місця проживання фізичних осіб;
- оригіналів відповідних документів платника податків, зокрема документів на право власності.

Надсилають (вручають) платнику податку податкове повідомлення-рішення про сплату податку за місцем його податкової адреси (місцем реєстрації) **до 1 липня**, що настає за базовим податковим (звітним) періодом / роком (пп. 266.7.2 ПКУ).

Речові права на нерухоме майно та їх обтяження виникають з моменту їх реєстрації. Документами, які підтверджують виникнення права власності на будівлі, споруди, приміщення, є:

- витяги, видані органами державної реєстрації прав та нотаріусами;
- свідоцтва про право власності на нерухоме майно, видані державним реєстратором (відповідно до законодавства, що не передбачало їх обов'язкової реєстрації);
- витяг про державну реєстрацію права власності, виданий реєстратором БТІ до 01.01.2013 року.

Документами, які встановлюють набуття права власності на нерухоме майно, є:

- договір купівлі-продажу;
- договір дарування;
- свідоцтво про право власності;
- свідоцтво про право на спадщину тощо.

Органи державної реєстрації прав на нерухоме майно:

1) суб'єкти державної реєстрації прав (далі – СДРП):

- виконавчі органи сільських, селищних та міських рад, районні державні адміністрації;
- акредитовані суб'єкти;

2) державні реєстратори:

- ❑ громадяни відповідного кваліфікаційного рівня, які перебувають у трудових відносинах з СДРП;
- ❑ нотаріуси;
- ❑ державні виконавці, приватні виконавці.

Вони здійснюють:

- ❑ державну реєстрацію речових прав;
- ❑ ведення Державного реєстру речових прав на нерухоме майно;
- ❑ надання інформації з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно.

Органи державної реєстрації прав на нерухоме майно мають безпосередній доступ до Державного земельного кадастру і користуються його відомостями. Вони також можуть мати доступ до Державного реєстру прав на підставі укладеного з Технічним адміністратором договору користувача у зв'язку зі здійсненням ними повноважень, визначених законом.

Органи державної реєстрації прав на нерухоме майно, органи, що здійснюють реєстрацію місця проживання фізичних осіб, подають контролюючим органам відомості, необхідні для розрахунку податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, *щокварталу у 15-денний строк після закінчення податкового (звітного) кварталу* (за місцем розташування об'єкта нерухомого майна станом на перше число відповідного кварталу).

Суб'єктами подання відомостей є Мін'юст, територіальні органи та підрозділи ДМС.

Обмін інформацією в електронній формі про об'єкти житлової та/або нежитлової нерухомості, у тому числі їх часток, що перебувають у власності фізичних та юридичних осіб, здійснюється на центральному рівні між Мін'юстом і ДФС.

Рух інформації про фізичних осіб, місце проживання яких зареєстровано, відбувається на рівні територіальних органів і підрозділів Державної міграційної служби та контролюючих органів.

Кроки до збільшення податку на нерухомість до бюджету ОТГ:

- своєчасно переглядати ставки податку на нерухомість;
- співпрацювати з державними органами з питань:
 - ❑ проведення інвентаризацій нерухомого майна та аналіз стану надходжень платежів за минулі періоди;
 - ❑ визначення кількості осіб, що сплачують податки;
 - ❑ визначення розміру нарахувань податків;
 - ❑ забезпечення своєчасного і повного виконання платниками податків своїх податкових зобов'язань.

4.4.6.2. ЗЕМЕЛЬНИЙ ПОДАТОК

Нормативи зарахування до бюджету ОТГ	100%
Платники податку	Стаття 269 ПКУ. Власники земельних ділянок, земельних часток (паїв); землекористувачі
Об'єкт оподаткування	Стаття 270 ПКУ. Земельні ділянки, які перебувають у власності або користуванні; земельні частки (паї), які перебувають у власності
База оподаткування	Стаття 271 ПКУ. Нормативна грошова оцінка земельних ділянок (НГО) з урахуванням коефіцієнта індексації, площа земельних ділянок, нормативну грошову оцінку яких не проведено.
Пільги	<p>п.284. 1. ПКУ. ОМС встановлюють ставки плати за землю та пільги щодо земельного податку, що сплачується на відповідній території.</p> <p>Стаття 281 ПКУ. Пільги щодо сплати земельного податку для фізичних осіб. Від сплати податку звільняються:</p> <ul style="list-style-type: none"> інваліди першої і другої групи; фізичні особи, які виховують трьох і більше дітей віком до 18 років; пенсіонери (за віком); ветерани війни та особи, на яких поширюється дія Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»; фізичні особи, визнані законом особами, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи. <p>Звільнення від сплати податку за земельні ділянки, передбачене для відповідної категорії фізичних осіб, поширюється на земельні ділянки за кожним видом використання у межах граничних норм:</p> <ul style="list-style-type: none"> для ведення особистого селянського господарства – у розмірі не більш як 2 гектари; для будівництва та обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд (присадибна ділянка): у селах – не більш як 0,25 гектара, у селищах – не більш як 0,15 гектара, в містах – не більш як 0,10 гектара; для індивідуального дачного будівництва – не більш як 0,10 гектара; для будівництва індивідуальних гаражів – не більш як 0,01 гектара; для ведення садівництва – не більш як 0,12 гектара. <p>Від сплати податку звільняються на період дії єдиного податку четвертої групи власники земельних ділянок, земельних часток (паїв) та землекористувачі за умови передачі земельних ділянок та земельних часток (паїв) в оренду платнику єдиного податку четвертої групи.</p> <p>Якщо фізична особа має у власності декілька земельних ділянок одного виду використання, то така особа до 1 травня поточного року подає письмову заяву у довільній формі до контролюючого органу за місцем знаходження земельної ділянки про самостійне обрання/зміну земельної ділянки для застосування пільги.</p> <p>Стаття 282 ПКУ. Пільги щодо сплати податку для юридичних осіб. Від сплати податку звільняються:</p> <ul style="list-style-type: none"> санаторно-курортні та оздоровчі заклади громадських організацій інвалідів, реабілітаційні установи громадських організацій інвалідів;

Пільги	<ul style="list-style-type: none">• громадські організації інвалідів України, підприємства та організації, які засновані громадськими організаціями інвалідів та спілками громадських організацій інвалідів і є їх повною власністю, де протягом попереднього календарного місяця кількість інвалідів, які мають там основне місце роботи, становить не менш як 50 відсотків середньооблікової чисельності штатних працівників облікового складу за умови, що фонд оплати праці таких інвалідів становить протягом звітного періоду не менш як 25 відсотків суми загальних витрат на оплату праці.• бази олімпійської та паралімпійської підготовки, перелік яких затверджується Кабінетом Міністрів України.• дошкільні та загальноосвітні навчальні заклади незалежно від форми власності і джерел фінансування, заклади культури, науки (крім національних та державних дендрологічних парків), освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, фізичної культури та спорту, які повністю утримуються за рахунок коштів державного або місцевих бюджетів.• державні та комунальні дитячі санаторно-курортні заклади та заклади оздоровлення і відпочинку, а також дитячі санаторно-курортні та оздоровчі заклади України, які знаходяться на балансі підприємств, установ та організацій, які є неприбутковими і внесені контролюючим органом до Реєстру неприбуткових установ та організацій. У разі виключення таких підприємств, установ та організацій з Реєстру неприбуткових установ та організацій декларація подається платником податку протягом 30 календарних днів з дня виключення, а податок сплачується, починаючи з місяця, наступного за місяцем, в якому відбулося виключення з Реєстру неприбуткових установ та організацій;• державні та комунальні центри олімпійської підготовки, школи вищої спортивної майстерності, центри фізичного здоров'я населення, центри з розвитку фізичної культури і спорту інвалідів, дитячо-юнацькі спортивні школи, а також центри олімпійської підготовки, школи вищої спортивної майстерності, дитячо-юнацькі спортивні школи і спортивні споруди всеукраїнських фізкультурно-спортивних товариств, їх місцевих осередків та відокремлених підрозділів, що є неприбутковими та включені до Реєстру неприбуткових установ та організацій, за земельні ділянки, на яких розміщені їх спортивні споруди. У разі виключення таких установ та організацій з Реєстру неприбуткових установ та організацій, декларація подається платником податку протягом 30 календарних днів з дня виключення, а податок сплачується, починаючи з місяця, наступного за місяцем, в якому відбулося виключення з Реєстру неприбуткових установ та організацій. <p>Стаття 283 ПКУ. Земельні ділянки, які не підлягають оподаткуванню земельним податком. Не сплачується податок за:</p> <ul style="list-style-type: none">• сільськогосподарські угіддя зон радіоактивно забруднених територій, визначених відповідно до закону такими, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи (зон відчуження, безумовного (обов'язкового) відселення, гарантованого добровільного відселення і посиленого радіоекологічного контролю), і хімічно забруднених сільськогосподарських угідь, на які запроваджено обмеження щодо ведення сільського господарства;• землі сільськогосподарських угідь, що перебувають у тимчасовій консервації або у стадії сільськогосподарського освоєння;• земельні ділянки державних сортопробувальних станцій і сортодільниць, які використовуються для випробування сортів сільськогосподарських культур;
--------	--

<p>Пільги</p>	<ul style="list-style-type: none"> • землі дорожнього господарства автомобільних доріг загального користування – землі під проїзною частиною, узбіччям, земляним полотном, декоративним озелененням, резервами, кюветами, мостами, штучними спорудами, тунелями, транспортними розв'язками, водопропускними спорудами, підпірними стінками, шумовими екранами, очисними спорудами і розташованими в межах смуг відведення іншими дорожніми спорудами та обладнанням, а також землі, що знаходяться за межами смуг відведення, якщо на них розміщені споруди, що забезпечують функціонування автомобільних доріг, а саме: <ul style="list-style-type: none"> • а) паралельні об'їзні дороги, поромні переправи, снігозахисні споруди і насадження, протилавинні та протисельові споруди, вловлюючі з'їзди, захисні насадження, шумові екрани, очисні споруди; • б) майданчики для стоянки транспорту і відпочинку, склади, гаражі, резервуари для зберігання паливно-мастильних матеріалів, комплекси для зважування великогабаритного транспорту, виробничі бази, штучні та інші споруди, що перебувають у державній власності, власності державних підприємств або власності господарських товариств, у статутному капіталі яких 100 відсотків акцій (часток, паїв) належить державі; • земельні ділянки сільськогосподарських підприємств усіх форм власності та фермерських (селянських) господарств, зайняті молодими садами, ягідниками та виноградниками до вступу їх у пору плодоношення, а також гібридними насадженнями, генофондовими колекціями та розсадниками багаторічних плодкових насаджень; • земельні ділянки кладовищ, крематоріїв та колумбаріїв; • земельні ділянки, на яких розташовані дипломатичні представництва, які відповідно до міжнародних договорів (угод), згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, користуються приміщеннями та прилеглими до них земельними ділянками на безоплатній основі; • земельні ділянки, надані для будівництва і обслуговування культових та інших будівель, необхідних для забезпечення діяльності релігійних організацій України, статуту (положення) яких зареєстровано у встановленому законом порядку.
<p>Податковий період, терміни сплати</p>	<p>Стаття 285 ПКУ. Податковий період для плати за землю. Базовим податковим (звітним) періодом для плати за землю є календарний рік. Базовий податковий (звітний) рік починається 1 січня і закінчується 31 грудня того ж року (для новостворених підприємств та організацій, а також у зв'язку із набуттям права власності та/або користування на нові земельні ділянки може бути меншим 12 місяців).</p> <p>Стаття 287 ПКУ. Строк сплати плати за землю. Податкове зобов'язання щодо плати за землю, визначене у податковій декларації на поточний рік, сплачується рівними частками власниками та землекористувачами земельних ділянок за місцезнаходженням земельної ділянки за податковий період, який дорівнює календарному місяцю, щомісяця протягом 30 календарних днів, що настають за останнім календарним днем податкового (звітного) місяця.</p> <p>Податок фізичними особами сплачується протягом 60 днів з дня вручення податкового повідомлення-рішення.</p>
<p>Джерело інформації</p>	<p>ДФС, власні сформовані бази даних</p>

Коефіцієнт індексації щорічно розраховується Держкомземом за формулою:

$$K_1 = I/100$$

де I – індекс споживчих цін за минулий рік.

Якщо темп зростання споживчих цін не перевищує 100%, то коефіцієнт не перераховується і дорівнює 1. Якщо індекс споживчих цін за минулий рік перевищує 115 відсотків, то в розрахунку застосовується значення $K_1 = 115$. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин.

Обласні адміністрації не пізніше 15 січня поточного року забезпечують інформування центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову і митну політику, власників землі та землекористувачів про щорічну індексацію нормативної грошової оцінки земель.

Рішення рад щодо нормативної грошової оцінки земельних ділянок офіційно **оприлюднюється** органом місцевого самоврядування **до 15 липня року**, що передує бюджетному періоду, в якому планується застосування НГО земель або змін (плановий період). В іншому разі норми відповідних рішень застосовуються не раніше початку бюджетного періоду, що настає за плановим періодом.

Підставою для нарахування земельного податку є дані державного земельного кадастру.

Центральні органи виконавчої влади, що реалізують державну політику у сфері земельних відносин, у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та у сфері будівництва, щомісяця, але не пізніше 10 числа наступного місяця, а також за запитом відповідного контролюючого органу за місцезнаходженням земельної ділянки подають інформацію, необхідну для обчислення і справляння плати за землю, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Нарахування фізичним особам сум податку проводиться контролюючими органами (за місцем знаходження земельної ділянки), які надсилають (вручають) платникові за місцем його реєстрації до 1 липня поточного року податкове повідомлення-рішення про внесення податку за формою, встановленою у порядку, визначеному статтею 58 ПКУ.

Платники податку мають право звернутися з письмовою заявою до контролюючого органу за місцем знаходження земельної ділянки для проведення звірки даних щодо:

- розміру площі земельної ділянки, що перебуває у власності та/або користуванні платника податку;
- права на користування пільгою зі сплати податку;
- розміру ставки податку;
- нарахованої суми податку.

У разі виявлення розбіжностей між даними контролюючих органів та даними, підтвердженими платником податку на підставі оригіналів відповідних документів, зокрема документів на право власності, користування пільгою, контролюючий орган за місцем знаходження земельної ділянки проводить протягом десяти робочих днів перерахунок суми податку і надсилає (вручає) йому нове податкове повідомлення-рішення. Попереднє податкове повідомлення-рішення вважається скасованим (відкликаним).

Облік фізичних осіб – платників податку і нарахування відповідних сум проводяться контролюючими органами за місцем знаходження земельної ділянки щороку до 1 травня.

Фізичними особами у сільській та селищній місцевості земельний податок може сплачуватися через касу ради об'єднаної територіальної громади, що створена згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, за квитанцією про приймання податкових платежів.

4.4.6.3. ОРЕНДНА ПЛАТА ЗА ЗЕМЛЮ

Нормативи зарахування до бюджету ОТГ	100%
Платники податку	Пункт 288.2 ПКУ. Орендар земельної ділянки
Об'єкт оподаткування База оподаткування	Пункт 288.3 ПКУ. Земельна ділянка, надана в оренду
Пільги	Розмір та умови встановлюються у договорі оренди (288.4. ПКУ)
Податковий період, терміни сплати	Стаття 285 ПКУ. Базовим податковим (звітним) періодом є календарний рік. Базовий податковий (звітний) рік починається 1 січня і закінчується 31 грудня того ж року. Стаття 287 ПКУ. Строк сплати. Податкове зобов'язання сплачується рівними частками за місцезнаходженням земельної ділянки за податковий період, який дорівнює календарному місяцю, щомісяця протягом 30 календарних днів, що настають за останнім календарним днем податкового (звітного) місяця. Фізичними особами податкове зобов'язання сплачується протягом 60 днів з дня вручення податкового повідомлення-рішення.
Джерело інформації	ДФС, власні сформовані бази даних

Порядок обчислення орендної плати застосовується відповідно до вимог статей 285–287 ПКУ, які унормовують порядок обчислення земельного податку.

Кроки для розрахунку планових показників надходжень земельного податку та орендної плати:

- врахувати зміни всіх факторів, які впливають на величину планових надходжень:
 - дані Державного земельного кадастру (реєстрація права власності, права користування землею та договорів на оренду землі);
 - облік кількості та якості земель;
 - зонування територій населених пунктів;
 - нормативна та грошова оцінка земель.

Кроки до збільшення надходжень земельного податку до бюджету:

- проводити щорічну інвентаризацію земельних ділянок та аналіз їх використання;
- аналізувати стан надходження платежів за минулі періоди;
- своєчасно переглядати ставки та переукладати договори оренди земельних ділянок.
- співпрацювати з фіскальними органами з таких питань: визначення кількості осіб, що сплачують податки; визначення розміру їх нарахувань; забезпечення своєчасного і повного виконання платниками податків своїх податкових зобов'язань; підвищення рівня добровільного виконання платниками вимог податкового законодавства; вивчення стану платіжної дисципліни;
- виважено підходити до визначення ставок, а особливо до надання пільг в оподаткуванні.

4.4.7. ПІДХОДИ ДО ПРОГНОЗУВАННЯ ІНШИХ ДЖЕРЕЛ ДОХОДІВ

Інші джерела доходів прогнозуються за динамікою їх фактичних надходжень протягом минулих та поточного років а також з урахуванням того, що ведення обліку податків та зборів, згідно з постановою КМУ від 16.02.2011 р. № 106, здійснюється різними органами. Відповідно, для отримання інформації щодо певних податків та зборів необхідно звертатися до органів, які контролюють справляння цих надходжень.

4.4.8. ВЛАСНІ НАДХОДЖЕННЯ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

Власні надходження бюджетних установ - кошти, отримані в установленому порядку бюджетними установами як плата за надання послуг і виконання робіт, гранти, дарунки, благодійні внески, а також кошти від реалізації в установленому порядку продукції чи майна та іншої діяльності.

Статтею 13 БКУ визначено, що власні надходження бюджетних установ поділяються на такі групи:

- перша група – надходження від плати за послуги, що надаються бюджетними установами згідно із законодавством:
 - підгрупа 1 – плата за послуги, що надаються бюджетними установами згідно з їх основною діяльністю;
 - підгрупа 2 – надходження бюджетних установ від додаткової (господарської) діяльності;
 - підгрупа 3 – плата за оренду майна бюджетних установ;
 - підгрупа 4 – надходження бюджетних установ від реалізації в установленому порядку майна (крім нерухомого майна);
- друга група – інші джерела власних надходжень бюджетних установ:
 - підгрупа 1 – благодійні внески, гранти та дарунки;
 - підгрупа 2 – кошти, що отримують бюджетні установи від підприємств, організацій, фізичних осіб та від інших бюджетних установ для виконання цільових заходів, у тому числі заходів з відчуження для суспільних потреб земельних ділянок та розміщених на них інших об'єктів нерухомого майна, що перебувають у приватній власності фізичних або юридичних осіб;
 - підгрупа 3 – кошти, що отримують вищі та професійно-технічні навчальні заклади від розміщення на депозитах тимчасово вільних бюджетних коштів, отриманих за надання платних послуг, якщо таким закладам законом надано відповідне право; кошти, що отримують державні і комунальні вищі навчальні заклади, наукові установи та заклади культури як відсотки, нараховані на залишок коштів на поточних рахунках, відкритих у банках державного сектору для розміщення власних надходжень, отриманих як плата за послуги, що надаються ними згідно з основною діяльністю, благодійні внески та гранти;
 - підгрупа 4 – кошти, отримані від реалізації майнових прав на фільми, вихідні матеріали фільмів та фільмокопій, створені за бюджетні кошти за державним замовленням або на умовах фінансової підтримки.

Більшість послуг, які належать до компетенції місцевого самоврядування, визначені чинним законодавством як такі, що гарантовані державою та за які не може бути встановлена плата. Тому приймаючи рішення про встановлення платних послуг, необхідно вивчити чинні нормативні акти в **галузі, в якій діє бюджетна установа**, та основний нормативний акт, що регламентує це питання. Норми, які регламентують надання платних послуг, можуть додатково визначатися галузевими документами. Варто звернути увагу і на те, що у багатьох галузях заклади мають право надавати платні послуги з певних видів діяльності лише після отримання у встановленому порядку відповідних ліцензій. Найбільш вагомими з платних послуг для бюджетів ОТГ є батьківська плата за харчування дітей у дитячих дошкільних закладах та плата за навчання дітей у школах естетичного виховання (музичних школах).

Шляхом до **збільшення надходжень є інвентаризація реєстру платних послуг** бюджетних установ та **визначення переліку послуг**, які можуть бути надані на платній основі. Також під час пошуку резервів збільшення дохідної частини бюджету увагу слід звернути на плату за оренду майна бюджетних установ і надходження бюджетних установ від реалізації майна. Необхідно, з одного боку, поліпшити роботу місцевої влади з підбору об'єктів комунальної власності, збільшити привабливість цих об'єктів, створити систему оцінки майна та забезпечити їх здачу в оренду не нижче ринкових цін, а з іншого – контролювати рух коштів, які отримують бюджетні установи від надання платних послуг і реалізації необоротних активів та інших матеріальних цінностей.

4.4.9. ЦІЛЬОВІ ФОНДИ

Кошти цільових фондів є складовою частиною спеціального фонду місцевих бюджетів. Джерелами формування цільових фондів можуть бути:

- благодійні внески – добровільні пожертвування юридичних та фізичних осіб, організацій, установ, підприємств усіх форм власності, безповоротна фінансова допомога, інша благодійна допомога;
- залучення на договірній основі коштів підприємств, установ та організацій усіх форм власності;
- інші надходження, не заборонені законодавством України.

Джерела надходжень цільових фондів та напрями використання коштів визначаються положеннями про такі фонди, затвердженими органами місцевого самоврядування, які створюють відповідний цільовий фонд.

Пропонується така схема використання цільових фондів:

- Коштами цільового фонду розпоряджається голова відповідної ради шляхом прийняття розпоряджень.
- Про їх витрачання голова звітує на сесії після закінчення фінансового року.
- Не використані у звітному році кошти цільового фонду вилученню не підлягають, а переходять на наступний рік і використовуються на відповідні програми та заходи.
- Контроль за використанням коштів цільового фонду здійснюють місцеві фінансові органи.

Створення позабюджетних фондів органами місцевого самоврядування чинним Бюджетним кодексом України не допускається.

4.4.10. ДОХОДИ ВІД ОПЕРАЦІЙ З КАПІТАЛОМ

До цього виду доходу належать кошти від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення, кошти від відчуження майна, що перебуває в комунальній власності.

Відповідно до статті 293У про МС, до власних (самоврядних) повноважень виконавчих органів рад належить, зокрема, підготовка і внесення на розгляд ради пропозицій щодо порядку та умов відчуження комунального майна, проєктів місцевих програм приватизації; підготовка і внесення на розгляд ради пропозицій щодо визначення сфер господарської діяльності та переліку об'єктів, які можуть надаватися у концесію.

Згідно зі статтею 60 ЗУ про МС, органи місцевого самоврядування від імені та в інтересах територіальних громад відповідно до закону здійснюють володіння, користування та розпорядження об'єктами права комунальної власності, в тому числі виконують усі майнові операції, можуть передавати об'єкти права комунальної власності у постійне або тимчасове користування юридичним та фізичним особам, здавати їх в оренду, продавати і купувати, використовувати як заставу, вирішувати питання їхнього відчуження, визначати в угодах та договорах умови використання та фінансування об'єктів, що приватизуються та передаються у користування й оренду. Згідно з частиною шостою зазначеної статті, доцільність, порядок та умови відчуження об'єктів права комунальної власності визначаються відповідною радою.

Згідно з п. 30, частина 1, статті 26 ЗУ про МС, виключно на пленарних засіданнях ради вирішуються питання прийняття рішень щодо відчуження за законом комунального майна відповідної територіальної громади.

За відсутності нормативно-правових актів, які регулюють питання відчуження об'єктів права комунальної власності (майна), за принципом аналогії закону слід використовувати нормативно-правові акти, що регулюють питання відчуження об'єктів державної власності, а саме Постанову КМУ від 06.06.2007 р. № 803 «Про затвердження порядку відчуження об'єктів державної власності». З метою ефективного використання майна ОМС доцільно прийняти рішення про затвердження Положення про порядок відчуження майна, що є комунальною власністю відповідної територіальної громади, яким будуть врегульовані ці питання.

Відчуження майна може здійснюватися шляхом:

- продажу **на аукціоні** (у тому числі зі зниженням ціни, без оголошення ціни);
- продажу **за конкурсом** з відкритістю пропонування ціни за принципом аукціону;
- викупу майна, а також іншими способами, які встановлюються спеціальними законами, що регулюють особливості відчуження майна окремих галузей.

Обов'язковість продажу земельних ділянок комунальної власності або прав на них на конкурентних засадах (земельних торгах) визначена статтею 134 Земельного кодексу України (ЗКУ). У статті подано вичерпний перелік випадків, коли земельні ділянки комунальної власності або права на них не підлягають продажу на комунальних засадах.

Порядок продажу земельних ділянок комунальної власності або прав на них на конкурентних засадах **у формі аукціону** встановлений главою 21 ЗКУ.

4.5 ЗАТВЕРДЖЕННЯ ПРОЄКТУ МІСЦЕВОГО БЮДЖЕТУ

Організаційно-методологічні засади **складання прогнозу місцевого бюджету** (включаючи типову форму прогнозу місцевого бюджету) визначаються Міністерством фінансів України.

Формування проєкту місцевого бюджету та прогнозу місцевого бюджету рекомендується здійснювати паралельно з дотримання порядку складання цих документів, визначених **статтею 75 та абзацом другим підпункту 2 пункту 49 розділу VI** «Прикінцеві та перехідні положення» БКУ.

Проєкт рішення про місцевий бюджет на плановий бюджетний період та прогноз місцевого бюджету на наступні за плановим два бюджетні періоди складаються відповідно до вимог, визначених **статтею 76 та абзацом третім підпункту 2 пункту 49 розділу VI** «Прикінцеві та перехідні положення» БКУ та з урахуванням **Методичних рекомендацій Міністерства фінансів України від 29.03.2019 р. № 130 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо складання у 2019 році місцевих бюджетів на середньостроковий період».**

Проєкт рішення про місцевий бюджет (далі – проєкт рішення) рекомендується розробляти відповідно до Типової форми рішення про місцевий бюджет (далі – Типова форма), затвердженої **наказом Міністерства фінансів України від 03.08.2018 р. № 668**, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 21.08.2018 р. за № 953/32405.

□ **Додаток 6.** Шаблон проєкту рішення про місцевий бюджет.

Для конкретизації доходів місцевого бюджету рекомендується використовувати форму додатка 1 до Типової форми, затвердженої Методичними рекомендаціями Міністерства фінансів України від 29.03.2019 р. № 130.

Перелік кроків для затвердження місцевого бюджету:

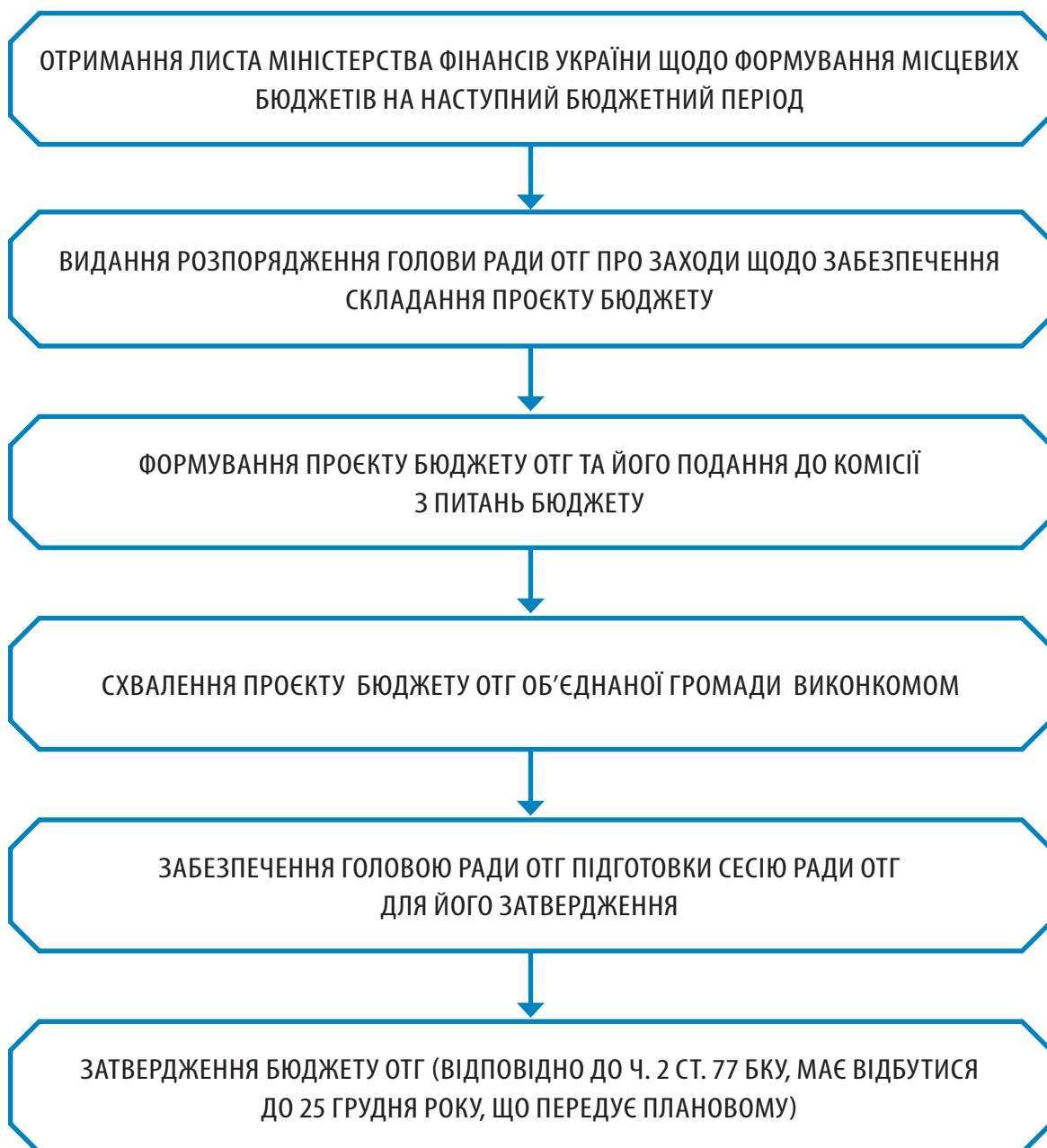
- подання прогнозу місцевого бюджету до виконавчого органу місцевої ради з додатками, згідно з Типовою формою, затвердженою відповідним наказом Мінфіну, і матеріалів, передбачених статтею 76 Бюджетного кодексу України (місцевий фінансовий орган);
- розгляд та схвалення прогнозу місцевого бюджету (виконавчий орган влади);
- подання прогнозу місцевого бюджету разом із фінансово-економічним обґрунтуванням до місцевої ради для розгляду в порядку, визначеному радою (місцевий фінансовий орган);
- затвердження прогнозу місцевого бюджету (місцева рада).

Місцеві бюджети затверджуються рішенням відповідної місцевої ради **до 25 грудня** (включно) року, що передує плановому.

Якщо до 1 грудня року, що передує плановому, Верховною Радою України не прийнято Закон про Державний бюджет України, відповідна місцева рада при затвердженні відповідних місцевих бюджетів враховує обсяги міжбюджетних трансфертів (освітня субвенція, медична субвенція, субвенції на здійснення державних програм соціального захисту, базова та реверсна дотації), визначені у Законі про Державний бюджет України на попередній бюджетний період.

У двотижневий строк з дня офіційного опублікування Закону про Державний бюджет України місцева рада приводять обсяги міжбюджетних трансфертів у відповідність із цим законом.

Алгоритм затвердження бюджету:

Разом із проектом рішення про бюджет ОТГ обов'язково подаються:

- 1) **пояснювальна записка**, яка має містити:
 - а) інформацію про соціально-економічний стан відповідної адміністративно-територіальної одиниці та прогноз її розвитку на наступний бюджетний період, покладені в основу проекту місцевого бюджету;
 - б) оцінку доходів бюджету ОТГ з урахуванням втрат доходів місцевого бюджету внаслідок наданих відповідною місцевою радою податкових пільг;
 - в) пояснення до основних положень проекту рішення про бюджет ОТГ, включаючи аналіз пропонуваного обсягу витрат і кредитування за бюджетною класифікацією. Пояснення включають бюджетні показники за попередній, поточний, наступний бюджетні періоди в розрізі програмної класифікації витрат та кредитування бюджету;
 - г) обґрунтування особливостей міжбюджетних взаємовідносин та надання субвенцій на виконання інвестиційних проєктів;
 - д) інформацію щодо погашення місцевого боргу, обсягів та умов місцевих запозичень;
- 2) **прогноз місцевого бюджету на наступні за плановим два бюджетні періоди**;
- 3) **показники витрат бюджету ОТГ**, необхідних на наступні бюджетні періоди для завершення інвестиційних проєктів, що враховані в бюджеті, за умови якщо реалізація таких програм (проєктів) триває більше одного бюджетного періоду;
- 4) **перелік інвестиційних проєктів** на плановий бюджетний період та наступні за плановим два бюджетні періоди;
- 5) **інформація про хід виконання** відповідного бюджету у поточному бюджетному періоді;
- 6) **пояснення головних розпорядників** бюджетних коштів до проекту бюджету;
- 7) інші матеріали, обсяг і форму яких визначає виконавчий орган відповідної ради ОТГ.

МІСЦЕВА ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА

5.1

ЗАКОНОДАВЧІ ОБМЕЖЕННЯ, ЯКІ ВСТАНОВЛЕНІ ЩОДО МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ ТА ЗБОРІВ

Органи місцевого самоврядування у сфері оподаткування, згідно з нормами Податкового кодексу України, мають повноваження щодо встановлення ставок місцевих податків і зборів у межах чинного законодавства.

Статтею 10 ПКУ визначено місцеві податки та збори. До місцевих податків належать:

- податок на майно (який складається з плати за землю, податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, та транспортного податку);
- єдиний податок.

До місцевих зборів належать:

- збір за місця для паркування транспортних засобів;
- туристичний збір.

Місцеві ради **обов'язково встановлюють** єдиний податок та податок на майно (в частині транспортного податку та плати за землю).

Місцеві ради в межах повноважень і відповідно до вимог ПКУ вирішують питання встановлення податку на майно (в частині податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки) та встановлення збору за місця для паркування транспортних засобів, туристичного збору.

Установлення місцевих податків та зборів, не передбачених ПКУ, в Україні забороняється.

Політика органу місцевого самоврядування має бути виваженою щодо права вводити чи не вводити окремі місцеві податки, запроваджувати пільгові податкові ставки, повністю скасовувати окремі місцеві податки і збори або звільняти від їх сплати певні категорії платників та надавати відстрочки у сплаті деяких місцевих податків і зборів.

Сільські, селищні, міські ради в межах своїх повноважень ухвалюють рішення про встановлення місцевих податків і зборів, у яких визначається:

- об'єкт оподаткування;
- платник податків і зборів;
- розмір ставок;
- податковий період;
- інші елементи, визначені Податковим кодексом України.

Ухвалені рішення про встановлення місцевих податків і зборів офіційно оприлюднюються відповідним органом місцевого самоврядування **до 15 липня** року, що передує бюджетному періоду, в якому планується застосування встановлених місцевих податків та зборів або змін (плановий період). В іншому разі норми відповідних рішень застосовуються не раніше початку бюджетного періоду, що настає за плановим періодом.

У разі якщо сільська, селищна, міська рада не прийняла рішення про встановлення відповідних місцевих податків і зборів, що є обов'язковими згідно з нормами Податкового кодексу України, такі податки до прийняття рішення справляються, виходячи з норм ПКУ із застосуванням їх мінімальних ставок, а плата за землю справляється із застосуванням ставок, які діяли до 31 грудня року, що передує бюджетному періоду, в якому планується застосування плати за землю.

Установлення місцевих податків та зборів, а також пільг їх платникам здійснюються, відповідно до ПКУ, сільськими, селищними, міськими радами у межах їх повноважень, визначених Конституцією України та законами України. При встановленні або розширенні існуючих податкових пільг такі пільги застосовуються з наступного бюджетного року.

Не дозволяється сільським, селищним, міським радам та радам об'єднаних територіальних громад встановлювати індивідуальні пільгові ставки місцевих податків та зборів для окремих юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців і фізичних осіб або звільняти їх від сплати таких податків та зборів. Підставами для надання податкових пільг є особливості, що характеризують певну групу платників податків, вид їх діяльності, об'єкт оподаткування або характер та суспільне значення здійснюваних ними витрат.

За місцевими податками та зборами ПКУ встановлені такі обмеження.

Таблиця 3. ОБМЕЖЕННЯ ЗА МІСЦЕВИМИ ПОДАТКАМИ ТА ЗБОРАМИ, ВСТАНОВЛЕНІ ПОДАТКОВИМ КОДЕКСОМ УКРАЇНИ

Назва податку	Суть обмеження, встановленого на загальнодержавному рівні
<p>Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, сплачений юридичними особами, які є власниками об'єктів житлової нерухомості</p> <p>Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, сплачений фізичними особами, які є власниками об'єктів житлової нерухомості</p> <p>Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, сплачений фізичними особами, які є власниками об'єктів нежитлової нерухомості</p> <p>Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, сплачений юридичними особами, які є власниками об'єктів нежитлової нерухомості</p>	<p>Стаття 266, п. 266.5 ПКУ. Ставки податку для об'єктів житлової та/або нежитлової нерухомості, що перебувають у власності фізичних та юридичних осіб, встановлюються за рішенням ради залежно від місця розташування (зональності) та типів таких об'єктів нерухомості у розмірі, що не перевищує 1,5 відсотка розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року, за 1 квадратний метр бази оподаткування.</p>
<p>Земельний податок</p>	<p>Стаття 274, п. 274.1 ПКУ. Ставка земельного податку за земельні ділянки, нормативну грошову оцінку яких проведено, встановлюється у розмірі не більше 3 відсотків від їх нормативної грошової оцінки, для земель загального користування – не більше 1 відсотка від їх нормативної грошової оцінки, для сільськогосподарських угідь – не менше 0,3 відсотка та не більше 1 відсотка від їх нормативної грошової оцінки, а для лісових земель – не більше 0,1 відсотка від їх нормативної грошової оцінки.</p> <p>Стаття 274, п. 274.2 ПКУ. Ставка податку встановлюється у розмірі не більше 12 відсотків від нормативної грошової оцінки за земельні ділянки, які перебувають у постійному користуванні суб'єктів господарювання (крім державної та комунальної форми власності).</p> <p>Стаття 277, п. 277.1 ПКУ. Ставки земельного податку за земельні ділянки, нормативну грошову оцінку яких не проведено. Ставка податку за земельні ділянки, розташовані за межами населених пунктів або в межах населених пунктів, встановлюється у розмірі не більше 5 відсотків від нормативної грошової оцінки одиниці площі ріллі по області, а для сільськогосподарських угідь – не менше 0,3 відсотка та не більше 5 відсотків від нормативної грошової оцінки одиниці площі ріллі по області, а для лісових земель – не більше 0,1 відсотка від нормативної грошової оцінки площі ріллі по області.</p>

Найменування органу	Коди бюджетної класифікації
Орендна плата за земельну ділянку	<p>Стаття 288, п. 288.5 ПКУ. Річна сума платежу:</p> <p>1) не може бути меншою за розмір земельного податку:</p> <ul style="list-style-type: none">• для земельних ділянок, нормативну грошову оцінку яких проведено, – у розмірі не більше 3 відсотків їх нормативної грошової оцінки, для земель загального користування – не більше 1 відсотка їх нормативної грошової оцінки, для сільськогосподарських угідь – не менше 0,3 відсотка та не більше 1 відсотка їх нормативної грошової оцінки;• для земельних ділянок, нормативну грошову оцінку яких не проведено, – у розмірі не більше 5 відсотків нормативної грошової оцінки одиниці площі ріллі по Автономній Республіці Крим або по області, для сільськогосподарських угідь – не менше 0,3 відсотка та не більше 5 відсотків нормативної грошової оцінки одиниці площі ріллі по Автономній Республіці Крим або по області; <p>2) не може перевищувати 12 відсотків нормативної грошової оцінки;</p> <p>3) може перевищувати граничний розмір орендної плати у разі визначення орендаря на конкурентних засадах.</p> <p>4) для пасовищ у населених пунктах, яким надано статус гірських, не може перевищувати розміру земельного податку.</p> <p>5) для баз олімпійської, параолімпійської та дефлімпійської підготовки, перелік яких затверджується Кабінетом Міністрів України, не може перевищувати 0,1 відсотка нормативної грошової оцінки</p>
Транспортний податок	<p>Стаття 267, п. 267.2., п.267.4 ПКУ. Ставка податку встановлюється з розрахунку на календарний рік у розмірі 25 000 гривень за кожен легковий автомобіль, що є об'єктом оподаткування – з року випуску яких не минуло 5 років, вартістю понад 375 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня Податкового року.</p>
Збір за місця для паркування транспортних засобів Збір за місця для паркування транспортних засобів, сплачений фізичними особами	<p>Стаття 268¹, п. 268¹.3.1. ПКУ. Ставки збору встановлюються за кожний день провадження діяльності із забезпечення паркування транспортних засобів у гривнях за 1 кв. метр площі земельної ділянки, відведеної для організації та провадження такої діяльності, у розмірі до 0,075 відсотка мінімальної заробітної плати, устанвленої законом на 1 січня податкового (звітного) року</p>
Туристичний збір	<p>Стаття 268, п. 268.3.1. ПКУ. Ставка збору встановлюється за рішенням ради за кожен добу тимчасового розміщення особи у місцях проживання (ночівлі) у розмірі до 0,5 відсотка – для внутрішнього туризму та до 5 відсотків – для в'їзного туризму від розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року, для однієї особи за одну добу тимчасового розміщення</p>
Єдиний податок	<p>Стаття 293. ПКУ. 293.1. ПКУ. Ставки єдиного податку для платників першої групи встановлюються у відсотках до розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на 1 січня податкового (звітного) року, другої групи – у відсотках до розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року, третьої групи – у відсотках до доходу.</p> <p>293.2.-292.5.ПКУ Фіксовані ставки єдиного податку встановлюються:</p> <ul style="list-style-type: none">• для першої групи платників єдиного податку – у межах до 10 відсотків розміру прожиткового мінімуму;

Найменування органу	Коди бюджетної класифікації
Єдиний податок	<ul style="list-style-type: none"> • для другої групи платників єдиного податку – у межах до 20 відсотків розміру мінімальної заробітної плати. • Відсоткова ставка єдиного податку для платників третьої групи встановлюється у розмірі: • 3 відсотки доходу – у разі сплати податку на додану вартість згідно з ПКУ; • 5 відсотків доходу – у разі включення податку на додану вартість до складу єдиного податку. <p>Ставка єдиного податку встановлюється для платників єдиного податку першої – третьої групи (фізичні особи – підприємці) у розмірі 15 відсотків:</p> <ul style="list-style-type: none"> • до суми перевищення обсягу доходу, визначеного у підпунктах 1, 2 і 3 пункту 291.4 статті 291 ПКУ; • до доходу, отриманого від провадження діяльності, не зазначеної у реєстрі платників єдиного податку, віднесеного до першої або другої групи; • до доходу, отриманого при застосуванні іншого способу розрахунків; • до доходу, отриманого від здійснення видів діяльності, які не дають права застосовувати спрощену систему оподаткування; • до доходу, отриманого платниками першої або другої групи від провадження діяльності, яка не передбачена у підпунктах 1 або 2 пункту 291.4 статті 291 ПКУ відповідно. <p>Ставки єдиного податку для платників третьої групи (юридичні особи) встановлюються у подвійному розмірі ставок, визначених пунктом 293.3 ПКУ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • до суми перевищення обсягу доходу, визначеного у підпункті 3 пункту 291.4 статті 291 ПКУ; • до доходу, отриманого при застосуванні іншого способу розрахунків, ніж зазначені; • до доходу, отриманого від здійснення видів діяльності, які не дають права застосовувати спрощену систему оподаткування. <p>У разі здійснення платниками єдиного податку першої і другої груп кількох видів господарської діяльності застосовується максимальний розмір ставки єдиного податку, встановлений для таких видів господарської діяльності.</p> <p>292.1.ПКУ Для платників єдиного податку четвертої групи розмір ставок податку з одного гектара сільськогосподарських угідь та/або земель водного фонду залежить від категорії (типу) земель, їх розташування та становить (у відсотках бази оподаткування):</p> <ul style="list-style-type: none"> • для ріллі, сіножатей і пасовищ (крім ріллі, сіножатей і пасовищ, розташованих у гірських зонах та на поліських територіях, а також сільськогосподарських угідь, що перебувають в умовах закритого ґрунту) – 0,95; • для ріллі, сіножатей і пасовищ, розташованих у гірських зонах та на поліських територіях, – 0,57; • для багаторічних насаджень (крім багаторічних насаджень, розташованих у гірських зонах та на поліських територіях) – 0,57; • для багаторічних насаджень, розташованих у гірських зонах та на поліських територіях, – 0,19; • для земель водного фонду – 2,43; • для сільськогосподарських угідь, що перебувають в умовах закритого ґрунту, – 6,33.

Приймаючи рішення про встановлення місцевих податків і зборів, рада ОТГ регулює господарські відносини на місцевому рівні.

■ *Додаток 7.* Шаблони рішень місцевої ради про місцеві податки та збори.

Копія прийнятого рішення про встановлення місцевих податків чи зборів або про внесення змін до них надсилається в електронному вигляді у десятиденний строк з дня прийняття до контролюючого органу, в якому перебувають на обліку платники відповідних місцевих податків та зборів, але не пізніше 1 липня року, що передує бюджетному періоду, в якому планується застосування встановлюваних місцевих податків та зборів або змін до них.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову та митну політику, не пізніше 15 липня поточного року оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті зведену інформацію про розмір та дату встановлення ставок місцевих податків і зборів на відповідних територіях.

Будь-яке регулювання господарської діяльності суб'єктами владних повноважень має бути виправданим, обґрунтованим і прозорим. З огляду на це Законом «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» передбачена особлива процедура прийняття регуляторних актів, дотримання якої є обов'язковим.

Усі рішення ради ОТГ про місцеві податки і збори, затвердження тарифів є регуляторними актами.

5.2

ПРОВЕДЕННЯ ПРОЄКТУ РІШЕННЯ ПРО ПОДАТКИ І ЗБОРИ ЯК РЕГУЛЯТОРНОГО АКТА; ВІДСТЕЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ДІЇ РЕГУЛЯТОРНОГО АКТА

Для проведення проєкту рішення про податки і збори **як регуляторного акта** необхідно здійснити такі кроки:

- внесення проєкту регуляторного акта до плану діяльності з підготовки проєктів регуляторних актів на наступний календарний рік;
- підготовка проєкту рішення про місцеві податки і збори;
- підготовка аналізу регуляторного впливу;
- розгляд проєкту регуляторних актів відповідальною комісією ради, яка забезпечує підготовку експертного висновку та надає свій висновок щодо відповідності ст. 4, 8 Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» для подальшого оприлюднення у засобах масової інформації у визначений законодавством спосіб;
- оприлюднення проєктів регуляторних актів з метою одержання зауважень і пропозицій;

- проведення громадських слухань;
- опрацювання одержаних зауважень і пропозицій (оприлюднення результатів опрацювання);
- подання проєктів рішень на розгляд ради та їх реєстрація;
- забезпечення підготовки експертного висновку та передача документів до ДРСУ;
- розгляд та оприлюднення рішень ради;
- відстеження результативності дії регуляторного акта;
- оприлюднення обговорень/протоколів.

5.2.1. ВНЕСЕННЯ ПРОЄКТУ РЕГУЛЯТОРНОГО АКТА ДО ПЛАНУ

Місцева рада не пізніше 15 грудня поточного року має затвердити план діяльності з підготовки проєктів регуляторних актів на наступний календарний рік. Зазначений план має містити види і назви проєктів рішень, цілі їх прийняття, строки підготовки та відповідальні структурні підрозділи.

У разі якщо запропонований суб'єктом подання проєкт регуляторного акта відсутній у річному Плані, необхідно спочатку внести зміни до Плану шляхом прийняття відповідного проєкту рішення і лише після цього переходити до наступних етапів регуляторної процедури.

5.2.2. РОЗРОБКА АНАЛІЗУ РЕГУЛЯТОРНОГО ВПЛИВУ

До кожного проєкту регуляторного акта готується аналіз регуляторного впливу з обґрунтуванням необхідності державного регулювання ринкових відносин, cost-benefit аналізом та оцінкою ризиків.

- *Додаток 8.* Шаблон аналізу регуляторного впливу проєкту рішення ради про встановлення місцевих податків і зборів

При підготовці аналізу регуляторного впливу необхідно керуватися Методикою проведення аналізу впливу регуляторного акта, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 11.03.2004 р. № 308 зі змінами, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 16.12.2015 р. № 1151.

До кожного аналізу регуляторного впливу треба додавати:

- розрахунок витрат на одного суб'єкта господарювання великого і середнього підприємництва, які виникають унаслідок дії регуляторного акта;
- бюджетні витрати на адміністрування регулювання для суб'єктів великого і середнього підприємництва;

- тест малого підприємництва (М-Тест). Тест проводиться у випадку, коли питома вага суб'єктів малого підприємництва у загальній кількості суб'єктів господарювання, на яких впливає проблема, перевищує 10%. М-Тест, окрім безпосередньо розрахунків, передбачає також проведення консультацій з представниками малого бізнесу для визначення впливу запропонованого регуляторного акта на їх діяльність.

Ураховуючи складність підготовки аналізу регуляторного відділу та специфіку роботи депутатів місцевих рад, законом передбачено можливість не розробляти такий аналіз самостійно. Можна звернутися до постійної комісії ради з питань реалізації державної регуляторної політики з проханням забезпечити підготовку експертного висновку щодо регуляторного впливу. На підставі такого подання постійна комісія приймає рішення доручити відповідному структурному підрозділу секретаріату ради, виконавчому органу ради або іншій установі підготувати експертний висновок у певний строк. У такому разі аналіз регуляторного відділу до проєкту регуляторного акта не готується, а експертний висновок щодо регуляторного впливу готується відповідно до вимог статті 8 Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності», тобто за формою, що передбачена для аналізу регуляторного впливу.

Отже, експертний висновок щодо регуляторного впливу за формою та суттю є підсумком аналізу регуляторного впливу, який готується на прохання депутата або комісії за замовленням відповідальної постійної комісії.

5.2.3. ОПРИЛЮДНЕННЯ ПРОЄКТУ РЕГУЛЯТОРНОГО АКТА

Кожен проєкт регуляторного акта підлягає оприлюдненню для одержання зауважень і пропозицій від фізичних та юридичних осіб.

Закон передбачає, що розробник спочатку має опублікувати повідомлення про оприлюднення проєкту регуляторного акта, яке містить стислий виклад змісту проєкту, поштову та електронну адресу розробника, інформацію про спосіб оприлюднення проєкту, строк, протягом якого приймаються зауваження і пропозиції, а також інформацію про спосіб їх надання. Після цього не пізніше п'яти робочих днів з дня опублікування повідомлення про оприлюднення розробник зобов'язаний оприлюднити проєкт регуляторного акта разом з аналізом регуляторного впливу для одержання зауважень і пропозицій від фізичних і юридичних осіб.

Повідомлення про оприлюднення, проєкт регуляторного акта і аналіз регуляторного впливу публікуються в друкованих ЗМІ ради ОТГ, а в разі їх відсутності – у друкованих ЗМІ, визначених радою, та/або шляхом розміщення на веб-сторінці.

На практиці повідомлення про оприлюднення, проєкт регуляторного акта та аналіз регуляторного акта публікуються одночасно у спеціальному розділі на веб-сайті місцевої ради або виконавчого органу ради.

У разі, якщо замість аналізу регуляторного акта було розроблено експертний висновок у форматі аналізу регуляторного впливу, оприлюдненню підлягатиме повідомлення, проєкт регуляторного акта та експертний висновок до нього.

Схематично розміщення у друкованих засобах масової інформації та/або на офіційній сторінці розробника проєкту регуляторного акта в мережі Інтернет подано нижче.

5.2.4. ОПРАЦЮВАННЯ ЗАУВАЖЕНЬ І ПРОПОЗИЦІЙ ФІЗИЧНИХ ТА ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

Строк, протягом якого фізичні та юридичні особи можуть подавати свої зауваження і пропозиції до проєкту регуляторного акта, визначається розробником, проте не може бути меншим ніж один місяць та більшим ніж три місяці з дня оприлюднення проєкту.

Усі зауваження та пропозиції до проєкту регуляторного акта направляються на визначену поштовою чи електронною адресою, після чого підлягають обов'язковому розгляду. За результатами такого розгляду одержані зауваження і пропозиції можуть бути повністю чи частково враховані або мотивовано відхилені.

5.2.5. РЕЄСТРАЦІЯ ПРОЄКТУ РІШЕННЯ В СЕКРЕТАРІАТІ РАДИ ОТГ

Оскільки відповідно до статті 59 Закону «Про місцеве самоврядування в Україні» місцева рада приймає акти у формі рішень, **проєкт регуляторного акта має бути оформлений як проєкт рішення** згідно з вимогами регламенту ради.

Після реєстрації відповідного проєкту рішення в секретаріаті ради ОТГ голова або секретар ради надає доручення щодо розгляду проєкту рішення постійній комісії з питань регуляторної політики.

5.2.6. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ ЕКСПЕРТНОГО ВИСНОВКУ ПОСТІЙНОЮ КОМІСІЄЮ ТА ПЕРЕДАЧА ДОКУМЕНТІВ ДО ДРСУ

Проект рішення розглядається постійною комісією, яка має забезпечити підготовку експертного висновку щодо регуляторного впливу внесеного проекту регуляторного акта.

Порядок та строки підготовки експертного висновку встановлюються регламентом ради ОТГ.

Більшість регламентів рад ОТГ не містять порядку та строків підготовки такого експертного висновку, а отже зазвичай він є незначним за обсягом, готується в довільній формі та у строки, визначені відповідальною постійною комісією.

Після завершення підготовки експертного висновку постійна комісія направляє експертний висновок, проект регуляторного акта та аналіз регуляторного впливу до ДРСУ для отримання пропозицій щодо вдосконалення проекту відповідно до принципів державної регуляторної політики.

У випадку, коли замість аналізу регуляторного акта готувався експертний висновок в форматі аналізу регуляторного впливу, ще один експертний висновок не готується, а до ДРСУ направляється експертний висновок у форматі аналізу регуляторного впливу та проект регуляторного акта.

5.2.7. ПІДГОТОВКА ПРОПОЗИЦІЙ ДРСУ ДО ПРОЄКТУ РЕГУЛЯТОРНОГО АКТА

Згідно з постановою Кабміну від 23.09.2014 р. № 634, ДРСУ здійснює аналіз поданих документів на відповідність принципам державної регуляторної політики та протягом 20 робочих днів готує власні зауваження і пропозиції, які в письмовому вигляді направляються до відповідальної постійної комісії.

5.2.8. ПІДГОТОВКА ПОСТІЙНОЮ КОМІСІЄЮ ВИСНОВКУ ПРО ВІДПОВІДНІСТЬ ПРОЄКТУ РЕГУЛЯТОРНОГО АКТА ВИМОГАМ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ РЕГУЛЯТОРНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

Після отримання відповіді від ДРСУ постійна комісія на підставі аналізу регуляторного впливу, експертного висновку щодо регуляторного впливу і пропозицій ДРСУ готує висновок про відповідність проекту регуляторного акта вимогам статей 4 та 8 Закону, а саме принципам державної регуляторної політики та порядку розробки аналізу регуляторного відділу.

У разі, якщо замість аналізу регуляторного акта готувався експертний висновок за формою аналізу регуляторного впливу, то висновок про відповідність проекту регуляторного акта вимогам статей 4 та 8 Закону готується лише на підставі експертного висновку за формою аналізу регуляторного впливу та пропозицій ДРСУ.

Окрім прийняття рішення про підготовку висновку про відповідність проекту регуляторного акта вимогам статей 4 та 8 Закону, постійна комісія має також прийняти рішення щодо врахування або відхилення пропозиції ДРСУ.

5.2.9. РОЗГЛЯД ПРОЄКТУ РЕГУЛЯТОРНОГО АКТА

Як і будь-який інший проєкт рішення ради ОТГ, проєкт регуляторного акта має пройти усю передбачену регламентом процедуру попереднього розгляду до моменту його винесення на розгляд пленарного засідання ради.

5.2.10. ВКЛЮЧЕННЯ ПРОЄКТУ ДО ПОРЯДКУ ДЕННОГО ПЛЕНАРНОГО ЗАСІДАННЯ РАДИ

Після завершення внутрішньої процедури попереднього розгляду проєкту регуляторного акта він включається до проєкту порядку денного пленарного засідання ради, який затверджується депутатами на початку відповідного пленарного засідання.

5.2.11. РОЗГЛЯД ТА ГОЛОСУВАННЯ ПРОЄКТУ НА ПЛЕНАРНОМУ ЗАСІДАННІ РАДИ

Згідно з вимогами Закону, під час розгляду проєкту рішення на пленарному засіданні ради голова постійної комісії має доповісти щодо висновків постійної комісії про відповідність проєкту регуляторного акта вимогам статей 4 та 8 Закону, а також повідомити присутнім про пропозиції ДРСУ та рішення постійної комісії щодо їх урахування.

Після процедури обговорення проєкт рішення має набрати більшість голосів депутатів від загального складу ради для його прийняття.

5.2.12. ПІДПИСАННЯ РІШЕННЯ СІЛЬСЬКИМ, СЕЛИЩНИМ, МІСЬКИМ ГОЛОВОЮ

Згідно з частиною четвертою статті 42 ЗУ про МС, рішення ради підписуються головою. Водночас, як і у випадку з будь-яким іншим рішенням ради, за головою залишається право зупинити відповідне рішення у п'ятиденний строк та внести його на повторний розгляд ради з зауваженнями.

5.2.13. ОПРИЛЮДНЕННЯ РЕГУЛЯТОРНОГО АКТА

Частиною п'ятою статті 12 Закону «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» встановлено, що регуляторні акти місцевої ради не пізніше як у десятиденний строк після прийняття та підписання мають офіційно оприлюднюватись у друкованих ЗМІ ради, а у разі їх відсутності – в інших визначених радою ОТГ місцевих друкованих ЗМІ.

Копія рішення про місцеві податки та збори надсилається в електронному вигляді у десятиденний строк з дня прийняття до контролюючого органу, в якому перебувають на обліку платники відповідних місцевих податків і зборів.

За посиланням наведено приклади кращих практик оприлюднення планування регуляторних актів, здійснення регуляторної діяльності, реєстр чинних регуляторних актів: https://kr.gov.ua/planuvannya_regulyatornikh_aktiv

НАПОВНЕННЯ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ БЮДЖЕТУ

Відносини органів місцевого самоврядування з підприємствами, установами та організаціями, які є платниками податків і зборів на території ОТГ, що не перебувають у комунальній власності відповідних територіальних громад, регламентовані статтею 18 ЗУ про МС, відповідно до якої:

- відносини ОМС будуються на договірній і податковій основі та на засадах підконтрольності у межах повноважень, наданих органам місцевого самоврядування законом;
- з питань, віднесених до відання ОМС, на їх вимогу підприємства, установи та організації, що не перебувають у комунальній власності відповідних територіальних громад, надають відповідну інформацію;
- ОМС з питань здійснення делегованих їм повноважень органів виконавчої влади можуть виступати з ініціативою щодо перевірок, організувати їх проведення, а при здійсненні повноважень у сфері контролю за додержанням законодавства про працю та зайнятість населення проводити перевірки на підприємствах, в установах та організаціях, що не перебувають у комунальній власності, а також фізичних осіб, які використовують працю найманих працівників.

Проте для ефективного формування дохідної частини місцевих бюджетів та реальних можливостей її розширення органам місцевої влади потрібно співпрацювати з державними контролюючими органами та громадськістю, платниками податків і зборів. Для цього необхідними є:

- прийняття плану заходів із наповнення бюджету;
- співпраця з державними контролюючими органами та громадськістю, утворення комісій, спільне відпрацювання заборгованості за податками та зборами, інвентаризація баз даних платників податків і зборів, відпрацювання інших проблемних питань;

- співпраця з бізнесом та проведення роз'яснювальної роботи;
- посилення заходів щодо управління комунальним майном громади.

6.1

ПРИЙНЯТТЯ ПЛАНУ ЗАХОДІВ ЩОДО НАПОВНЕННЯ БЮДЖЕТУ, ЕФЕКТИВНОГО ТА РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ

З метою підвищення рівня фінансової спроможності бюджету, створення умов для своєчасної виплати заробітної плати, інших соціальних виплат, економного і раціонального використання бюджетних коштів, посилення фінансово-бюджетної дисципліни ОТГ рекомендується **затвердити План заходів щодо наповнення бюджету, ефективного та раціонального використання коштів**. Він повинен містити заходи для керівників структурних підрозділів виконавчого комітету ради – головних розпорядників коштів місцевого бюджету на плановий бюджетний рік.

- *Додаток 9.* Шаблон «План заходів щодо наповнення бюджету ОТГ, ефективного та раціонального використання коштів».

6.2

СПІВПРАЦЯ З ДЕРЖАВНИМИ КОНТРОЛЮЮЧИМИ ОРГАНАМИ, СТВОРЕННЯ РОБОЧИХ ГРУП

Як вже зазначалося, контроль за справлянням надходжень, правильністю та своєчасністю надходжень до місцевого бюджету податків і зборів (обов'язкових платежів) та інших доходів, а також ведення обліку таких платежів здійснюється такими органами відповідно до постанови КМУ «Деякі питання ведення обліку податків, зборів, платежів та інших доходів бюджету» від 16.02.2011 р. № 106.

Таблиця 4. **ОРГАНИ, ЩО КОНТРОЛЮЮТЬ СПРАВЛЯННЯ НАДХОДЖЕНЬ БЮДЖЕТУ**

Найменування органу	Перелік податків, зборів, платежів та інших доходів бюджету
ДФС	Податок та збір на доходи фізичних осіб
	Податок на прибуток підприємств і фінансових установ комунальної власності
	Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів у частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування
	Рентна плата за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату, що зараховується до бюджетів об'єднаних територіальних громад за місцезнаходженням (місцем видобутку) відповідних природних ресурсів

Найменування органу	Перелік податків, зборів, платежів та інших доходів бюджету
ДФС	Рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення (крім рентної плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату), що зараховується до бюджетів об'єднаних територіальних громад за місцезнаходженням (місцем видобутку) відповідних природних ресурсів
	Рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин місцевого значення; рентна плата за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин; рентна плата за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення; рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів (крім рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів у частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування). Такі платежі зараховуються до бюджетів місцевого самоврядування за місцезнаходженням (місцем розташування) відповідних природних ресурсів, а щодо водних об'єктів – за місцем податкової реєстрації платника рентної плати
	Акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів
	Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, сплачений юридичними особами, які є власниками об'єктів житлової нерухомості
	Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, сплачений фізичними особами, які є власниками об'єктів житлової нерухомості
	Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, сплачений фізичними особами, які є власниками об'єктів нежитлової нерухомості
	Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, сплачений юридичними особами, які є власниками об'єктів нежитлової нерухомості
	Земельний податок з юридичних осіб
	Орендна плата з юридичних осіб
	Земельний податок з фізичних осіб
	Реструктурована сума заборгованості з плати за землю
	Орендна плата з фізичних осіб
	Транспортний податок з фізичних осіб
	Транспортний податок з юридичних осіб
	Єдиний податок
	Збір за місця для паркування транспортних засобів
	Туристичний збір
	Кошти від реалізації безхазяйного майна
Екологічний податок	
Частина чистого прибутку (доходу) комунальних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до відповідного місцевого бюджету	

Найменування органу	Перелік податків, зборів, платежів та інших доходів бюджету
ДФС	Штрафні санкції за порушення законодавства про патентування
	Адміністративні штрафи та штрафні санкції за порушення законодавства у сфері виробництва та обігу алкогольних напоїв та тютюнових виробів, що зараховуються за місцем вчинення порушення
	Адміністративні штрафи та інші штрафні санкції, що накладаються місцевими органами виконавчої влади та виконавчими органами місцевих рад або утвореними ними в установленому порядку адміністративними комісіями
Орган місцевого самоврядування	Плата за розміщення тимчасово вільних коштів відповідних місцевих бюджетів
	Плата за ліцензії на певні види господарської діяльності та сертифікати, що видаються виконавчими органами місцевих рад і місцевими органами виконавчої влади
	Дивіденди (дохід), нараховані на акції (частки) господарських товариств, у статутних капіталах яких є комунальна власність
	Плата за надання місцевих гарантій
	Кошти пайової участі у розвитку інфраструктури населеного пункту
	Кошти від відчуження майна, що перебуває в комунальній власності, включаючи кошти від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення або прав на них
	Кошти від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення або прав на них, що перебувають у державній власності, до розмежування земель державної та комунальної власності
	Концесійні платежі щодо об'єктів комунальної власності, засновником яких є об'єднані територіальні громади
	Інші доходи, що підлягають зарахуванню до бюджетів об'єднаних територіальних громад відповідно до законодавства
	Державне мито, що зараховується до бюджетів місцевого самоврядування за місцем вчинення дій та видачі документів
	Орендна плата за водні об'єкти (їх частини), що надаються в користування на умовах оренди державними адміністраціями та місцевими радами
	Концесійні платежі щодо об'єктів комунальної власності (які мають цільове спрямування згідно із законом)
	Надходження від орендної плати за користування майновим комплексом та іншим майном, що перебуває в комунальній власності, засновником яких є об'єднані територіальні громади
Плата за надання інших адміністративних послуг (що справляється за місцем надання послуг)	

Найменування органу	Перелік податків, зборів, платежів та інших доходів бюджету
Орган місцевого самоврядування	Адміністративний збір за державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, що здійснюється виконавчими органами рад об'єднаних територіальних громад, який зараховується до місцевих бюджетів за місцем надання послуг
	Плата за скорочення термінів надання послуг у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень і державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, а також плата за надання інших платних послуг, пов'язаних з такою державною реєстрацією, що здійснюється виконавчими органами рад об'єднаних територіальних громад, яка зараховується до місцевих бюджетів за місцем надання послуг
	Плата за скорочення термінів надання послуг у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень і державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, а також плата за надання інших платних послуг, пов'язаних з такою державною реєстрацією, що здійснюється виконавчими органами рад об'єднаних територіальних громад, яка зараховується до місцевих бюджетів за місцем надання послуг
Держаудитслужба	Кошти, отримані від надання учасниками процедури закупівель як забезпечення їх тендерної пропозиції (пропозиції конкурсних торгів), які не підлягають поверненню цим учасникам в частині здійснення закупівель за рахунок коштів бюджетів об'єднаних територіальних громад, районних, міських бюджетів
	Кошти, отримані від учасника – переможця процедури закупівлі під час укладання договору про закупівлю як забезпечення виконання цього договору, які не підлягають поверненню учаснику-переможцю, в частині здійснення закупівель за рахунок коштів бюджетів об'єднаних територіальних громад, районних, міських бюджетів
Державна установа «Державне сховище дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння України»	80 відсотків коштів, отриманих підприємствами, установами та організаціями, що утримуються за рахунок бюджетів об'єднаних територіальних громад, за здані у вигляді брухту і відходів золото, платину, метали платинової групи, дорогоцінне каміння, і 50 відсотків коштів, отриманих цими підприємствами, установами та організаціями за здане у вигляді брухту і відходів срібло
ДФС (за актами перевірок)	
Держгеокадастр	Надходження коштів від відшкодування втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва
Мінприроди	Грошові стягнення за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища внаслідок господарської та іншої діяльності
Держекоінспекція	
ДФС (за актами перевірок)	
Держаудитслужба	Власні надходження бюджетних установ
Мінфін	Надходження в рамках програм допомоги і грантів Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ

Найменування органу	Перелік податків, зборів, платежів та інших доходів бюджету
ДФС Орган місцевого самоврядування	Цільові фонди, утворені органами місцевого самоврядування та місцевими органами виконавчої влади
ДФС Орган місцевого самоврядування	Цільові та добровільні внески підприємств, установ, організацій і громадян до місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища
Держаудитслужба ДФС (за актами перевірок)	Штрафні санкції внаслідок невиконання укладених розпорядником бюджетних коштів договорів з суб'єктами господарювання на придбання товарів, робіт і послуг за рахунок коштів відповідних місцевих бюджетів

Відповідно, для отримання інформації **щодо певних податків та зборів необхідно звертатися до органів, які контролюють справляння надходжень.**

Основними контролюючими органами, з якими можуть взаємодіяти ОМС для реалізації заходів з наповнення дохідної частини бюджету, є органи **ДФС, Держпраці, Держгеокадастру** тощо.

Метою взаємодії ОМС з контролюючими органами з метою наповнення дохідної частини бюджету є:

- отримання інформації;
- проведення спільних заходів, спрямованих на забезпечення збільшення надходжень до дохідної частини бюджету, розширення бази оподаткування на території громади (спільні заходи вказані у Плані заходів щодо наповнення бюджету, ефективного та раціонального використання коштів);
- дії, направлені на забезпечення повноти надходжень до місцевого бюджету.

Налагодження співпраці між ОМС і державними контролюючими органами може реалізуватися через **створення спільної робочої групи та затвердження спільних дій** з органами ДФС, Держпраці та Держгеокадастру з розширення бази оподаткування та збільшення надходжень до місцевих бюджетів, додержання законодавства про працю, зайнятість населення, земельного законодавства тощо.

На засіданні робочої групи може бути:

- обговорено причини виникнення та стан погашення заборгованості перед бюджетом ОТГ;
- заслухано інформацію представників підприємств, де не дотримуються вимоги чинного законодавства тощо.

Діяльність таких робочих груп може поширюватися на різні види податків – земельний податок, акциз, ПДФО тощо.

З метою налагодження діалогу між державними контролюючими органами та ОМС пропонується провести **круглий стіл** щодо майбутньої співпраці та розподілу повноважень.

- **Додаток 10.** Шаблон проєкту круглого столу по співпраці об'єднаних територіальних громад з органами Державної фіскальної служби;
- **Додаток 11.** Шаблон «Протокол щодо узгодження та координації спільних дій із забезпечення зростання дохідної частини бюджету ОТГ».

За результатами круглого столу пропонуємо **сформувати Угоду** (*Протокольне рішення, інший прийнятний формат документа*) **про співпрацю** об'єднаної територіальної громади з органами Державної фіскальної служби або іншої державної служби.

Результатом реалізації Угоди буде створення робочої групи, наприклад, з питань легалізації тіньової зайнятості та заробітної плати найманих працівників, забезпечення реалізації рішень, спрямованих на підвищення рівня оплати праці та дотримання норм законодавства в частині мінімальної заробітної плати.

- **Додаток 12.** Шаблон розпорядження голови ради про створення робочої групи з питань легалізації тіньової зайнятості та заробітної плати найманих працівників, забезпечення реалізації рішень, спрямованих на підвищення рівня оплати праці та дотримання норм законодавства в частині мінімальної заробітної плати (з додатками щодо складу та положення про робочу групу).
- **Додаток 13.** Шаблон довідки з обстеження місць провадження підприємницької діяльності

ОМС в рамках здійснення делегованих їм повноважень у сфері контролю за додержанням законодавства про працю та зайнятість населення можуть виступати з ініціативою щодо перевірок, організувати їх проведення на підприємствах, в установах та організаціях, що не перебувають у комунальній власності, а також щодо фізичних осіб, які використовують працю найманих працівників, з метою збільшення бази оподаткування ПДФО.

Робоча група з питань легалізації тіньової зайнятості та заробітної плати найманих працівників, забезпечення реалізації рішень, спрямованих на підвищення рівня оплати праці та дотримання норм законодавства в частині мінімальної заробітної плати може приймати рішення про проведення обстеження з питань легалізації робочих місць та заробітної плати. Це здійснюється з метою контролю за діяльністю суб'єктів господарювання, які нелегально сплачують заробітну плату, офіційно виплачують заробітну плату нижче, ніж розмір мінімальної заробітної плати, встановлений законодавством, або на рівні мінімальної заробітної плати, особливо таких, що мають значні валові доходи. Для фіксування таких випадків застосовується Довідка з обстеження місць провадження підприємницької діяльності.

Пропонується поширити цю практику на інші податки та збори.

Необхідні кроки:

- КРОК 1. Створити групу щодо спільного відпрацювання питань повноти надходжень податків та зборів до бюджету ОТГ.
- КРОК 2. Організувати проведення перевірок на підприємствах, в установах та організаціях, що не перебувають у комунальній власності, а також фізичних осіб, які використовують працю найманих працівників, з метою збільшення бази оподаткування ПДФО.
- КРОК 3. Проводити інвентаризацію та наповнення баз даних платників у розрізі всіх податків і зборів та інформувати ДФС щодо актуалізації баз даних. Цей комплекс дій необхідно проводити на регулярній основі, що особливо актуально для виконання плану надходжень за податком на нерухомість, розширення бази платників.
- КРОК 4. Проводити аналіз надходжень у розрізі платників податків, порівняння надходжень за платниками податків за звітний період, динаміки надходжень за платниками податків.
- КРОК 5. Активізувати засідання робочої групи, проведення зустрічей з платниками у разі розходжень між плановими та фактичними показниками.

Адміністрування земельного податку

Урядом внесено зміни до Порядку визначення та відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам з метою посилення матеріальної спроможності територіальних громад та забезпечення повсюдності юрисдикції органів місцевого самоврядування на відповідній території⁶.

Зокрема, надається можливість **створювати комісії з визначення та відшкодування збитків власникам землі** при міських, сільських та селищних радах. Це сприятиме зміцненню матеріальної і фінансової основи місцевого самоврядування та удосконаленню ведення самоврядного контролю на всіх територіях.

Здійснення функції **контролю за використанням та охороною земель** забезпечить отримання додаткових надходжень до місцевих бюджетів у вигляді відшкодованих збитків (неодержаних доходів).

Відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам здійснюють органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, громадяни та юридичні особи, які використовують земельні ділянки, а також органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, громадяни та юридичні особи, діяльність яких обмежує права власників і землекористувачів або погіршує якість земель, розташованих у зоні їх впливу, в тому числі внаслідок хімічного і радіоактивного забруднення території, засмічення промисловими, побутовими та іншими відходами і стічними водами (ст. 157 ЗКУ).

⁶<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/522-2019-%D0%BF>

Порядок визначення та відшкодування збитків власникам землі і землекористувачам встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Згідно ст. 156 ЗКУ власникам землі та землекористувачам відшкодовуються збитки, заподіяні вилученням (викупом) та тимчасовим зайняттям земельних ділянок, встановленням обмежень щодо їх використання, погіршенням якості ґрунтового покриву та інших корисних властивостей земельних ділянок або приведенням їх у непридатний для використання стан та неодержанням доходів у зв'язку з тимчасовим невикористанням земельних ділянок.

Розміри збитків визначаються **комісіями**, створеними виконавчими органами сільських, селищних, міських рад.

До **складу комісій** включаються представники виконавчих органів сільських, селищних, міських рад (голови комісій), власники землі або землекористувачі (орендарі), яким заподіяні збитки, представники підприємств, установ, організацій та громадяни, які будуть їх відшкодовувати, представники територіальних органів Держгеокадастру, Держекоінспекції, фінансових органів, органів у справах містобудування і архітектури.

Результати роботи комісій оформляються відповідними **актами**, що затверджуються органами, які створили ці комісії.

Пропонуються до використання такі шаблони документів:

- **Додаток 14.** Шаблон «Порядок відшкодування збитків на прикладі відшкодування збитків, заподіяних внаслідок невикористання земельних ділянок, самовільного зайняття земельних ділянок та використання земельних ділянок з порушенням законодавства».
- **Додаток 15.** Шаблон договору про добровільне відшкодування ОМС збитків, заподіяних унаслідок порушення чинного законодавства про плату за землю.

Необхідні кроки:

КРОК 1. Створити комісію з питань визначення розміру збитків власнику землі (раді) та відшкодування збитків за порушення землекористувачами законодавства щодо використання земельних ділянок на території населених пунктів ради, визначити її повноваження та порядок розгляду матеріалів.

КРОК 2. Провести аналіз земельних ділянок та нерухомого майна у власності фізичних та юридичних осіб і перевірити повноту сплати ними земельного податку та податку на нерухоме майно.

КРОК 3. Запрошувати на засідання комісії представників підприємств, установ, організацій та громадян, якими припущені порушення вимог законодавства у сфері земельних відносин, діями або бездіяльністю яких територіальній громаді спричинені збитки.

КРОК 4. Складати акти про визначення збитків за результатами розгляду матеріалів комісією та висилати повідомлення про необхідність відшкодування збитків.

Збитки відшкодовуються власникам землі і землекористувачам, у тому числі орендарям, підприємствами, установами, організаціями та громадянами, що їх заподіяли, за рахунок власних коштів **не пізніше ніж протягом одного місяця** після затвердження актів комісії.

Розміри збитків визначаються в повному обсязі відповідно до реальної вартості майна на момент заподіяння збитків, проведених або необхідних витрат на поліпшення якості земель (з урахуванням ринкової або відновної вартості).

6.3

ВЖИТТЯ ЗАХОДІВ ДЛЯ ЗБІЛЬШЕННЯ НЕПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ

Для ефективного відпрацювання питань щодо збільшення обсягів неподаткових надходжень пропонується здійснювати такі **кроки**:

- КРОК 1. Провести роботу з підбору об'єктів комунальної власності, збільшення привабливості цих об'єктів, створення системи оцінки майна та забезпечення їх надання в оренду не нижче ринкових цін.
- КРОК 2. Створити комісію з обліку безхазяйного майна та відумерлої спадщини; прийняти відповідне положення; проводити моніторинг майна та його реалізації.
- КРОК 3. Посилити контроль за діяльністю комунальних підприємств з метою підвищення прибутковості діяльності та вилучення частини прибутку.
- КРОК 4. Провести оновлення нормативно-грошової оцінки землі з метою збільшення бази оподаткування.
- КРОК 5. Проводити інвентаризацію майна, у тому числі земель, з метою виявлення вільних земельних ділянок та забезпечення здачі таких земельних ділянок в оренду на конкурсних підставах.
- КРОК 6. Проводити постійну інвентаризацію чинних договорів оренди комунального майна та земельних ділянок, укладення додаткових угод про збільшення розміру орендної плати.
- КРОК 7. Упевнитись, що при передачі майна комунальної власності з балансу району районною адміністрацією надано свідоцтва про право власності на передані будівлі та на земельні ділянки, розташовані під ними.
- КРОК 8. Упевнитись, що оприлюднено всі Положення, що регулюють відносини оренди та реалізації майна.
- КРОК 9. Розглянути можливість співпраці з бізнес середовищем щодо залучення приватних інвестицій для створення додаткових робочих місць на території громади, що сприятиме наповненню бюджету.

Створення реєстру платників податків на території ОТГ

У разі налагодження діалогу між державними контролюючими органами та ОМС для адекватного планування дохідної частини бюджету пропонується створити та підтримувати у робочому стані реєстр платників податків та зборів на території громади.

□ *Додаток 16.* Шаблон реєстру платників податків на території ОТГ.

У разі відсутності інформації можливе створення реєстру платників місцевих податків та зборів на території ОТГ.

Ведення реєстру на постійній основі дозволяє відстежувати коливання надходжень податків і зборів та застосовувати чи ініціювати до застосування заходи реагування, передбачені у «Плані заходів щодо наповнення бюджету ОТГ, ефективного та раціонального використання коштів».

Довідково: Відповідно до вимог наказу Міністерства фінансів України від 11.03.2008 р. № 373 «Про затвердження формату та регламенту обміну інформацією між місцевими фінансовими органами та територіальними органами Державної казначейської служби України», можна отримувати щоденну звітність Казначейства щодо доходів та витрат бюджетів ОТГ. У відповідній звітності відображено надходження доходів до всіх місцевих бюджетів за попередній день та з початку року, а також інформацію щодо планових показників місцевих бюджетів, поданих до органів Казначейства, касових видатків за попередній день та з початку року, зареєстрованих фінансових зобов'язань за бюджетом ОТГ станом на початок робочого дня.

Відповідна інформація передбачена для завантаження в ІАС «Місцеві бюджети» рівня ОТГ та може використовуватись у ході аналізу виконання місцевого бюджету.

МОНІТОРИНГ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ТА ОЦІНЮВАННЯ

7.1

АНАЛІЗ НАДХОДЖЕНЬ ПЛАТЕЖІВ ВІДПОВІДНО ДО ВИЗНАЧЕНИХ ПЛАНОВИХ ПОКАЗНИКІВ НА БЮДЖЕТНІЙ РІК

Процес виконання місцевого бюджету унормовано статтею 78 БКУ. Під час підготовки бюджетного процесу місцевому фінансовому органу рекомендується застосовувати Методичні рекомендації, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 31.05.2019 р. № 228 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо підготовки та затвердження Бюджетного регламенту проходження бюджетного процесу на місцевому рівні» та затвердити План заходів щодо організації виконання місцевого бюджету.

- *Додаток 17.* Шаблон «План заходів щодо організації виконання місцевого бюджету».

За підсумками кожного місяця місцевий фінансовий орган має **здійснювати аналіз наявності розходжень** між плановими та фактичними статтями надходжень бюджету. У разі **значних** розбіжностей необхідно проаналізувати причини їх виникнення з метою поліпшення якості планування у наступних бюджетних періодах. За підсумками кожного кварталу потрібно готувати та подавати до відома місцевої ради квартальні звіти про виконання дохідної частини місцевого бюджету.

Розрахунок та аналіз відхилень фактичних показників від планових проводиться як в абсолютних, так і у відносних величинах. Він може здійснюватись як у розрізі окремих періодів, так і кумулятивно, тобто з урахуванням певної сукупності звітних періодів.

Виявлені в процесі контролю відхилення сигналізують не тільки про необхідність корекції бюджету на поточний рік, але і про ініціювання рішень щодо застосування або активізації заходів, перелічених у Плані заходів щодо наповнення бюджету, ефективного та раціонального використання коштів.

Відповідно, **постійному моніторингу та оцінці має підлягати інформація щодо затверджених показників загального фонду та фактичних надходжень до бюджету ОТГ**, а саме:

- фактичні **надходження** від **річного** обсягу надходжень, затвердженого місцевою радою;
- **приріст/зменшення** надходжень до загального фонду проти відповідного періоду минулого року;
- **темп зростання проти середнього** по Україні/області, за всіма бюджетами ОТГ по Україні/області;

Моніторинг та аналіз надходжень мають здійснюватись **у розрізі податків** (податку на доходи фізичних осіб, плати за землю та інших, що є бюджетоутворюючими для ОТГ).

- **Перевірка правильності розрахунків і обґрунтувань обсягів доходів бюджету на поточний рік.** Доцільно застосовувати методи аналізу бази планування за даними минулого періоду з урахуванням змін дохідної бази планового періоду та вжитих заходів з наповнення дохідної бази, особливо в умовах дотаційного бюджету;
- **Оцінка стану виконання дохідної частини бюджету за підсумками місяця, кварталу, року.** Потрібно використовувати дані звітності місцевого фіноргану та органу Казначейства, ДФС (у разі отримання даних) про доходи, заборгованість платників податків, списання заборгованості платників, донарахування. Такі дані аналізуються для уточнення дохідної частини бюджету та при організації роботи з підготовки річної звітності.

Рекомендується шаблон плану заходів щодо організації роботи з підготовки річної звітності про виконання місцевого бюджету.

- **Додаток 18.** Шаблон «План заходів щодо організації роботи з підготовки річної звітності про виконання місцевого бюджету».

Також доцільно застосовувати метод **порівняння показників** дохідної частини бюджету відповідної ОТГ з *іншими ОТГ із зіставними рівнями соціально-економічного розвитку*, що розташовані у тому самому регіоні або в інших регіонах з подібними економічними, кліматичними, географічними умовами. Порівняння дохідної частини бюджету можна проводити як в абсолютних показниках у розрізі видів доходів, так і у розрахунку на одного мешканця ОТГ. Джерелом даних для проведення такого аналізу є офіційні веб-сайти громад, ресурс <https://openbudget.gov.ua/> (вкладка «Місцеві бюджети»/«Пошук бюджету»/вибір території/області та назви ОТГ).

Метою зазначеного аналізу є вивчення стану наповнення бюджетів інших ОТГ з метою подальшого вивчення та імплементації позитивного практичного досвіду/заходів, які запроваджуються ОТГ з метою наповнення дохідної частини бюджету.

Якщо за результатами аналізу виявлено, що затверджені показники за доходами **не відповідають** стану соціально-економічного розвитку території, потрібно внести зміни до рішення про місцевий бюджет з метою визначення **реальних планових показників** надходжень у розрізі платежів.

Рекомендації щодо коригування плану дохідної частини бюджету повинні формуватися місцевим фінансовим органом (або відповідною комісією) лише після ретельного факторного аналізу причин відхилень та їх інтерпретації, що є найскладнішим елементом бюджетного контролю.

У цілому **моніторинг дохідної частини бюджету передбачає такий алгоритм:**

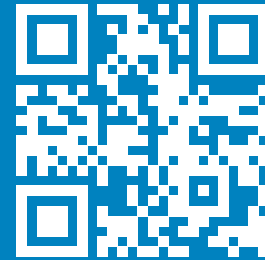
- ідентифікація фактичних даних;
- розрахунок відхилень;
- визначення причин відхилень;
- розробка (підбір) заходів щодо коригування планів і діяльності в цілому;
- оцінка запропонованих заходів;
- ініціювання рішень щодо коригування планів;
- контроль виконання скоригованих планів.

За результатами року доцільно проводити такі заходи:

- аналіз характеру та причин виявлення розбіжностей між плановими й фактичними показниками дохідної частини бюджету;
- визначення пріоритетних факторів, що впливають на формування розбіжностей, та складення покрокових планів або розробка заходів для усунення чи мінімізації впливу таких факторів;
- визначення відповідальних та строків реалізації таких покрокових планів / заходів.

ДОДАТКИ ДО МОДЕЛІ (доступні за посиланням)

- Додаток 1. Шаблон «План заходів щодо складання прогнозу місцевого бюджету»
- Додаток 2. Шаблон «План заходів щодо складання проєкту місцевого бюджету»
- Додаток 3. Рекомендовані форми до оформлення показників місцевого бюджету
- Додаток 4. Шаблон запиту до Державної фіскальної служби
- Додаток 5. Шаблон запиту до Державної фіскальної служби щодо прогнозного обсягу доходів бюджету
- Додаток 6. Шаблон проєкту рішення про місцевий бюджет
- Додаток 7. Шаплони рішень місцевої ради про місцеві податки та збори
- Додаток 8. Шаблон аналізу регуляторного впливу проєкту рішення ради про встановлення місцевих податків і зборів
- Додаток 9. Шаблон «План заходів щодо наповнення бюджету ОТГ, ефективного та раціонального використання коштів»
- Додаток 10. Шаблон проєкту круглого столу по співпраці об'єднаних територіальних громад з органами Державної фіскальної служби
- Додаток 11. Шаблон «Протокол щодо узгодження та координації спільних дій із забезпечення зростання дохідної частини бюджету ОТГ»
- Додаток 12. Шаблон розпорядження голови ради про створення робочої групи з питань легалізації тіньової зайнятості та заробітної плати найманих працівників, забезпечення реалізації рішень, спрямованих на підвищення рівня оплати праці та дотримання норм законодавства в частині мінімальної заробітної плати (з додатками щодо складу та положення про робочу групу)
- Додаток 13. Шаблон довідки з обстеження місць провадження підприємницької діяльності
- Додаток 14. Шаблон «Порядок відшкодування збитків на прикладі відшкодування збитків, заподіяних внаслідок невикористання земельних ділянок, самовільного зайняття земельних ділянок та використання земельних ділянок з порушенням законодавства»
- Додаток 15. Шаблон договору про добровільне відшкодування ОМС збитків, заподіяних унаслідок порушення чинного законодавства про плату за землю
- Додаток 16. Шаблон реєстру платників податків на території ОТГ
- Додаток 17. Шаблон «План заходів щодо організації виконання місцевого бюджету»
- Додаток 18. Шаблон «План заходів щодо організації роботи з підготовки річної звітності про виконання місцевого бюджету»

